શ્રીજીએ “જીવનનો હિંદૂ દૃષ્ટિકોણ” પર

પૂ. પરમેશ્વરન

.. ઓથેન્ટિક વ Voice

સ્વામી વિવેકાનંદના પૂર્ણ કાર્યોની પૂર્વાભાષામાંઇસ સિસ્ટર નિવેદિતાએ વર્ષ ૧૬૦૬ માં લખ્યું હતું, "આધુનિક યુગના સામાન્ય વિઘટન વચ્ચે હિન્દુ ધર્મની જે જરૂર હતી, તે એક ખડક હતી જ્યાં તે લંગર પર સૂઈ શકે, તે એક અધિકૃત વાક્ય હતું. તેણી પોતાને ઓળખી શકે છે. અને આ તેણીને આ શબ્દો અને સ્વામી વિવેકાનંદના લખાણોમાં આપવામાં આવ્યું હતું. ”(પાના IX - પરિચય - સ્વામી વિવેકાનંદ ભાગ 1 ની સંપૂર્ણ રચનાઓ). આ જ શબ્દોમાં વધુ કે ઓછા એવા સંદેશા વર્ણવવામાં આવી શકે છે કે શ્રી ગુરુજીએ તેમના રાષ્ટ્રિય સંગઠનનાં સરસંચાલક્ષરશિપના ત્રણ દાયકા દરમિયાન તેમના દેશવાસીઓને આપ્યો સંદેશ. સ્વામી વિવેકાનંદની જેમ, શ્રી ગુરુજીના વિચારો મોટે ભાગે તેમણે આપેલા પ્રવચનો અને અસંખ્ય પ્રસંગોએ તેમણે લખેલા પત્રો દ્વારા આપણી પાસે ઉતર્યા છે. તેમની પાસે બેસીને આવા કોઈ પણ પુસ્તક લખવાનો સમય કે ઝુકાવ ન હતો, તેમ છતાં તેમની આવડત, ક્ષમતા, શિષ્યવૃત્તિ અને કાર્ય માટે ભાષા પર નિપુણતા નિંદનીય હતી. ઇતિહાસ વિશેની સંપૂર્ણ જાણકારી હોવા છતાં પણ, તેઓએ ઇતિહાસ પર કોઈ પુસ્તક કેમ ન લખ્યું તે સવાલના જવાબમાં શ્રી ગુરુજીનો જવાબ વિશિષ્ટ હતો. “અમે અહીં ઇતિહાસ રચવા માટે આવ્યા છીએ. બીજાએ લખવાનું છે. ” તેમની અનંત યાત્રાઓ અને સમાજના તમામ વર્ગના લોકો - શ્રીમંત અને ગરીબ, બૌદ્ધિક અને અભણ - અને તેમના લગભગ દૈનિક પ્રવચનો અને પ્રવચનોમાં શ્રી ગુરુજીએ તેમના વ્યવહારિક અને દાર્શનિક પરિમાણોમાં જીવનના દરેક પાસાઓ સાથે કામ કર્યું. તે આવી અવ્યવસ્થિત નોકરી માટે જાણીતા હતા.

આ દ્રષ્ટિકોણોનું એક અનોખું મહત્વ છે. તે માત્ર દાર્શનિક ગ્રંથો નથી. શ્રી ગુરુજી માત્ર એક શૈક્ષણિક દાર્શનિક નહોતા. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે તેમણે હિંદુ દર્શનની જટિલતાઓ અને મુશ્કેલીઓમાં નિપુણતા મેળવી હતી. પરંતુ, ડાઉન-ટુ-પૃથ્વી, પુરુષોના વ્યવહારુ નેતા, બહુપક્ષીય દેશવ્યાપી ચળવળના માર્ગદર્શક અને તત્વજ્herાની તરીકે, તેમણે તેમના દૈન્યિક ડહાપણને તેમના રોજિંદા જીવન અને સંપર્કમાં અનુભવ અને પ્રયોગ દ્વારા પરીક્ષણ કર્યું હતું. તેમણે નક્કર પરિસ્થિતિઓ અને બર્નિંગ સમસ્યાઓનો સંપર્ક ક્યારેય ગુમાવ્યો નહીં. તેમ તેમ, તેમનો દૃષ્ટિકોણ, જ્યારે હિન્દુ આધ્યાત્મિક પરંપરામાં deeplyંડે મૂળમાં હતો, ત્યારે તેની તીવ્ર વ્યવહારિક સુસંગતતા હતી.

પરંતુ, શ્રી ગુરુજી તાત્કાલિક હાજરની સમસ્યાઓ અને મુશ્કેલીઓમાં કદી અટવાયા નહીં. તેમ છતાં તેઓ સંગઠનો અને હિન્દુ સમાજની તાત્કાલિક સમસ્યાઓ માટે વ્યવહારુ માર્ગદર્શિકા આપવામાં ક્યારેય નિષ્ફળ ગયા, તેમ છતાં તેમણે હંમેશાં લાંબા ગાળાની દ્રષ્ટિબિંદુ રાખી હતી અને રાષ્ટ્રીય અને આધ્યાત્મિક કોણમાંથી ક્યારેય ભટકી ન હતી. રાજકારણીઓ કે જેમણે સલાહ માટે સંપર્ક કર્યો હતો તેમને માર્ગદર્શન આપતી વખતે પણ, શ્રી ગુરુજીએ ક્યારેય અભિવ્યક્તિ અથવા સૈદ્ધાંતિક સમાધાનની સલાહ આપી નહીં. તે ishષિઓની પરંપરા સાથે સંકળાયેલા હતા જે અવિરત શાણપણના સલામત રક્ષકો હતા.

આ બધુ શક્ય હતું કારણ કે તે યુગ સંધી તરીકે ઓળખાતી વાતો દરમિયાન જીવતો અને કામ કરતો હતો. તે ભૂતકાળની ગૌરવપૂર્ણ પરંપરાઓ જેટલી જ તેની પુષ્કળ શક્યતાઓ સાથે ભવિષ્યની હતી. તે સખત અને

ધાર્મિક વ્યવહારથી સમૃદ્ધ એક પારિવારિક પરંપરામાં જન્મ્યો હતો. તેમના માતાપિતાએ કાલ્પનિક આધ્યાત્મિક મૂલ્યોની ધાર્મિક પદ્ધતિઓ અને પાલનનું કડક અને કઠોર પાલન કરવાની deepંડી અને અમર્ય છાપ છોડી હતી. સૌથી પ્રખ્યાત યુનિવર્સિટી - બેનરેસ હિન્દુ યુનિવર્સિટીમાં તેમનું શિક્ષણ, જ્યાં મહામાના માલવિયાજીની જીવંત હાજરીથી વાતાવરણ ધમધમતું હતું અને તેમને અન્યત્ર શક્ય ન હોય તેવી રીતે edાળવામાં આવ્યો. શ્રી રામકૃષ્ણ પરમહમસાના સીધા શિષ્ય અને સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુભાઇ, સ્વામી અખંડનંદાજીના આધ્યાત્મિક ચુંબકત્વ હેઠળ આવવાના દુર્લભ લહાવો, શ્રી ગુરુજીને તેમની જન્મજાત આધ્યાત્મિક વૃત્તિઓને સંપૂર્ણ હદ સુધી પોષવાની અનન્ય તક આપી. આ બધામાં ઉમેરો કરવા માટે, શ્રી ગુરુજી હિંદુ રાષ્ટ્ર પ્રત્યેના સમર્પણનું ખૂબ જ રૂપ ધરાવતા ડ Dr.. હેડગેવાર સાથે ગાltimate સંપર્કમાં આવ્યા. ડ Dr.. હેડગેવારનો સ્પર્શ ધીરે ધીરે પરિવર્તિત થયો

અને અંતે શ્રી ગુરુજીના મહત્વપૂર્ણ જીવનની દિશા નક્કી કરી. તેમનામાં, અમને સ્વાસ્થ્ય વિવેકાનંદ અને શ્રી obરોબિંદો અને ભારતીય અશાંતિના પિતા લોકમાન્ય તિલકના જીવન અને ઉપદેશોના પ્રભાવોનું સંમિશ્રણ મળે છે. આ પ્રચંડ સંભાવનાઓ સાથે ગર્ભવતી એક દુર્લભ સંયોજન છે. જેમ જેમ ગુરુજીનું જીવન તેના વિવિધ તબક્કાઓમાંથી પસાર થયું, વિશ્વએ આયોજક, ટ્રાન્સફોર્મર, દાર્શનિક અને પ્રબોધકની હાજરી જોઈ, બધા એકમાં ફેરવાયા. શ્રી દત્તોપંત થેંગાડીએ તેમની સાહજિક દ્રષ્ટિથી શ્રી ગુરુજીને “મહાન મોકલનાર” ગણાવ્યા. અસલી કાવ્યાત્મક પ્રેરણાથી શ્રી થેંગાદિજીએ નીચે આપેલા દંપતીઓમાં શ્રી ગુરુજીનો મહિમા ગાવ્યો.

ઓ માઇટી માસ્ટર! તમારી આંગળીના સૂરમાં
મહાસાગરો નૃત્ય અને પર્વતો ખસે છે ક્રાઉન્સ ઉભા
થાય છે અને પીગળે છે

તું સર્વોચ્ચ કલા છે, - અહીં અને ઉપર. (... પી 5, ધ ગ્રેટ સેંટિનેલ)

2. આ મિશન

રાષ્ટ્રીય સ્વયં સેવક સંઘના વડા તરીકે શ્રી ગુરુજીને સોંપેલું ધ્યેય, લક્ષ્ય રાષ્ટ્રીય નવજીવન લાવવાની હતી. આને નવી યુગ ધર્મની દ્રષ્ટિએ સનાતન ધર્મના સિધ્ધાંતો અને પ્રથાઓ, મંતવ્યો અને ઉદ્દેશોની પુનateસ્થાપન કરવાની જરૂર હતી, તે રીતે આધુનિક પે toી માટે સમજશક્તિપૂર્ણ અને લાગુ પડે તે રીતે. તદુપરાંત, આ ઉભરતી વિશ્વની પરિસ્થિતિના સંદર્ભમાં કરવું પડ્યું. કોઈ દેશ, ભારત જેવા અગત્યનું દેશ, એકાંતમાં જીવી શકશે નહીં. જે રીતે ભરત પોતાને આકાર આપે છે તે વિશ્વના આકારમાં મહત્વપૂર્ણ સૂચક હતું. શ્રી ગુરુજી તે ખૂબ સારી રીતે જાણતા હતા. તેમ છતાં તેમની મુખ્ય ચિંતા રાષ્ટ્રીય પુનરુત્થાન અને પુનર્નિર્માણની હતી, શ્રી ગુરુજી જાણતા હતા કે ભરતની ભુમિકા ભજવવાની છે. આંતરરાષ્ટ્રીય પરિસ્થિતિ જેણે તે સમયે પોતાને રજૂ કરી હતી તે એક મહાન જોખમ હતું. એવું લાગતું હતું કે દુનિયા સમક્ષ કોઈ વિકલ્પ બાકી નથી. તે બે વિરોધાભાસી પ્રણાલીઓ અને વિચારધારાઓની પકડમાં હતો
- મૂડીવાદ અને સામ્યવાદ - એક લ holdsક લ inકથી લ lockedક થયેલ છે, જેમાં પ્રત્યેક દાવો કરે છે કે વિશ્વને છૂટા કરનારા ફિલસૂફીનો એકમાત્ર રક્ષક છે અને માનવતાનું એક મોડેલ છે.

ઘણા લોકો ખોટા માને છે કે હિન્દુ પુનર્જીવન આંદોલન પાસે દુ distressખ દૂર કરવા અથવા વિશ્વની સમસ્યાઓ દૂર કરવા માટે કંઈ જ નથી. તેમના માટે, શ્રી ગુરુજીનો અભિગમ સાંકડી હિન્દુ સાંપ્રદાયિકતા પર આધારિત હતો જ્યારે પરિસ્થિતિએ વૈકલ્પિક વર્લ્ડવ્યુની માંગ કરી હતી, જે બધી માનવતાના ભાવિ માટે આશા અને ઉત્સાહ પ્રદાન કરી શકે છે.

શ્રી ગુરુજીએ સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે મૂડીવાદ અને સામ્યવાદ વિશે પણ વિચારણા કરતા પહેલા, ભારતમાં આપણા પૂર્વજો સમગ્ર વિશ્વ અને તેના સર્વાંગી કલ્યાણ વિશે વિચારતા હતા. તેમના હોઠ પરની પ્રાર્થના "લોકસમસ્ત સુખીનો ભવંતુ" હતી. આખી દુનિયા ખુશ રહેવા દો. જ્યારે પશ્ચિમે તેના ફિલસૂફીને સ્પર્ધા અને સંઘર્ષના સિદ્ધાંતો પર આધારીત રાખ્યું હતું, અને અસ્તિત્વ ટકાવી રાખવાની કલ્પના માત્ર સૌથી યોગ્ય માટે કરી હતી, પરંતુ હિન્દુ પૌરાણિક દ્રષ્ટિએ સમગ્ર વિશ્વને એક પરિવાર તરીકે કલ્પના કરી હતી. પશ્ચિમ જે ઉચ્ચતમનું વચન આપી શકે તે સૌથી મોટી સંખ્યામાંનું શ્રેષ્ઠ શ્રેષ્ઠ હતું. ભરત એ સુનિશ્ચિત કરવા માગતો હતો કે જીવનની યોજનામાં નાના-નાના દરેકને યોગ્ય અને યોગ્ય સ્થાન મળે. શ્રી ગુરુજીના મતે, જુદા જુદા પાશ્ચાત્ય દ્રષ્ટિકોણો જીવનનો માર્ગ પ્રદાન કરવામાં અસમર્થ હતા, જેમાં ફક્ત મનુષ્ય જ નહીં પરંતુ સમગ્ર સૃષ્ટિને કબજો કરવા માટે એક સુરક્ષિત અને સલામત સ્થાન મળશે. આ તેમના દર્શનમાં સ્વાભાવિક છે કે પછી તે મૂડીવાદી હોય કે સામ્યવાદી. બંને ભાગલા પાત્ર છે અને વ્યાપક નથી, કારણ કે તે સ્થૂળ ભૌતિકવાદી અભિગમ પર આધારિત છે. ન તો મૂડીવાદ, ન સામ્યવાદ કે જે મૂડીવાદની પ્રતિક્રિયા રૂપે આવ્યો છે, તે કાયમી અને શાંતિપૂર્ણ સમાધાન આપી શક્યું નહીં કારણ કે બંને આવશ્યકપણે ભૌતિકવાદી હતા. તે વાસ્તવિક બાબતોની આધ્યાત્મિક દૃષ્ટિકોણ પર આધારિત માત્ર હિન્દુ અભિગમ હતો જે વાસ્તવિક વિકલ્પ પ્રદાન કરી શકે. આધ્યાત્મિકતા ભાગતા નથી. તે માણસની ભૌતિક જરૂરિયાતો અને આવશ્યકતાઓને અસ્વીકાર કરતું નથી. તે ફક્ત કુલ સંદર્ભમાં તેમને સ્થિત કરે છે અને મૂલ્યાંકન કરે છે. તે જીવનનો નવો દૃષ્ટિકોણ અને દ્રષ્ટિ આપે છે, જેમાં ભૌતિક કલ્યાણ અને આધ્યાત્મિક જ્ bothાન બંને શામેલ છે. ભૌતિકવાદ માણસની સંપૂર્ણ વૃદ્ધિની ખાતરી આપતો નથી. તે ખરેખર આધ્યાત્મિક પરિમાણને સંપૂર્ણપણે રદ કરીને તેને વામન કરે છે. ભૌતિકવાદી માટે, ભલે મૂડીવાદી હોય કે સામ્યવાદી, માણસ આવશ્યકપણે આત્માની સાથે અથવા તેના વગરનું શરીર છે જ્યારે આધ્યાત્મિકતા માણસને મૂર્તિમંત દૈવી સ્પાર્ક અથવાકલ્પના

આત્માનીકરે છે. તે બંને પાસાઓને સમાવે છે અને સંપૂર્ણ અથવા અભિન્ન માણસની કલ્પના કરે છે. શ્રી ગુરુજી તેમને 'પૂર્ણા માનવ' કહેતા હતા. 'પૂર્ણા માનવ' ની આ વિભાવના, જેને શ્રી ગુરુજીએ શરૂ કરી હતી, તે પંડિત દીનદયાળ ઉપાધ્યાયે વિસ્તૃત રીતે વર્ણવેલ અભિન્ન માનવતાવાદની ફિલસૂફીનો પાયાનો હતો. "ઇન્ટિગ્રલ હ્યુમનિઝમ" એ હાલની પરિસ્થિતિના સંદર્ભમાં સનાતન ધર્મ પર આધારિત હિન્દુ સામાજિક દર્શનની પુનateસ્થાપન હતી જે ફક્ત બીજા વિકલ્પ અથવા માત્ર ત્રીજા માર્ગ તરીકે નહીં પરંતુ મૂડીવાદ અને સામ્યવાદ વચ્ચે સેન્ડવીચ કરેલી માનવતા માટેનો વાસ્તવિક માર્ગ છે તે દિવસોમાં.

3. ફક્ત ભૌતિકવાદ દ્વારા જ નહીં

શ્રી ગુરુજી મક્કમ મંતવ્ય હતા કે ન તો સામ્યવાદ કે મૂડીવાદ વિશ્વને ક્યારેય એક કરી શકે છે. તેમણે આપેલું કારણ મૂળભૂત છે. ભૌતિકવાદી તત્વજ્ manાન જે માણસને મૂળભૂત રીતે શારીરિક પ્રાણી માને છે અને જે ભૌતિક ઇચ્છાઓની પરિપૂર્ણતાને ધ્યાનમાં લે છે અને માણસની સર્વોચ્ચ જરૂરિયાત તરીકે ઇચ્છે છે તે એકતા અને સંપ નહીં પણ માત્ર સ્પર્ધા અને સંઘર્ષ પેદા કરી શકે છે. કારણ સરળ છે. ભૌતિક વિમાનમાં, ત્યાં ફક્ત વિવિધતા અને તફાવત છે. તેઓ અલગાવવાદ અને વિશિષ્ટવાદના ખ્યાલોને ઉત્તેજન આપે છે. જે લોકો ફક્ત ભૌતિક વાસ્તવિકતાના સ્તરે જુએ છે તે માટે એવું કંઈ નથી જે એકરૂપ થાય અથવા એકીકૃત થાય. તેઓએ સહકાર વિશે વિચાર કરવો જોઈએ તેવું કોઈ કારણ નથી. તે ત્યારે જ જ્યારે આપણે સ્પષ્ટ વૈવિધ્યતાની નીચે નજર કરીએ છીએ ત્યારે આપણને ખ્યાલ આવે છે કે ત્યાં અંતર્ગત એકતા છે જે સૂક્ષ્મ છે જે આ બધી સ્થૂળ કંપનીઓને એક સંકલિત સંપૂર્ણમાં જોડે છે.

શ્રી ગુરુજીએ જણાવ્યું હતું:

“ભૌતિકવાદી દ્રષ્ટિકોણથી આપણે બધા સ્થૂળ સંસ્થાઓ છીએ, દરેક પોતાને અલગ અને વિશિષ્ટ છે, જેની પાસે પરસ્પર લગાવ અથવા સ્નેહનો કોઈ બંધન નથી. આવા માણસોમાં આંતરિક સંયમ પણ હોઈ શકતો નથી, જેનાથી તેઓ સંપૂર્ણ સ્વાભાવિકતાના હિતમાં રમૂજ ચલાવવાથી તેમના સ્વાર્થ પર નિયંત્રણ રાખે છે.

“છેવટે, વિશ્વ કલ્યાણ પ્રાપ્ત કરવા માટેની કોઈ પણ વ્યવસ્થા વિકસિત થઈ શકે છે, તેટલી જ મર્યાદા, જેની પાછળના માણસો તેમની વ્યક્તિગત અને રાષ્ટ્રીય વર્તણૂકને માનવતાના કલ્યાણ સાથે સુસંગત બનાવશે. તે સર્વોચ્ચ અરજ વિના, કોઈપણ યોજના, તેનો હેતુ સારી હોઇ શકે, તે શક્તિથી પીધેલા રાષ્ટ્રોના ઉગ્રતા માટે ફક્ત એક વધુ આકર્ષક માસ્ક પ્રદાન કરશે. તે હાલના સમય સુધી ઇતિહાસનો સમાન ચુકાદો રહ્યો છે. “તેથી આપણા પ્રાચીન હિન્દુ ફિલોસોફરોએ ભૌતિકવાદ કરતા planeંચા વિમાન તરફ નજર ફેરવી હતી. તેઓએ માનવ આત્માના રહસ્યો deepંડે vedંડાણપૂર્વક ભૌતિક વિજ્ ofાનની પહોંચની બહાર કા and્યા, અને અલ્ટીમેટ રિયાલિટી શોધી કા whichી, જેણે સર્જનને સર્વવ્યાપી બનાવ્યું, એક મહાન સામાન્ય સિદ્ધાંત જે પણ નામમાં આપણે આપીશું તે બધા માણસોમાં હાજર છે - આત્મા, ભગવાન, સત્ય, વાસ્તવિકતા અથવા કંઈપણ નથી. તે આ સામાન્ય એન્ટિટીની પ્રાસંગિક અનુભૂતિ છે જે આપણને અન્યની ખુશી માટે લડવાની પ્રેરણા આપે છે. મારામાં રહેલો 'હું', અન્ય માણસોમાં 'હું' જેવો જ છે, જેવું હું મારા પોતાના જીવનની જેમ પ્રતિક્રિયા આપું છું તે જ રીતે મારા સાથી જીવોના દુ oખ અને દુ sખની પ્રતિક્રિયા આપું છું. આંતરિક અસ્તિત્વના સમુદાયમાંથી જન્મેલી ઓળખની આ વાસ્તવિક અનુભૂતિ એ માનવ એકતા અને ભાઈચારાની આપણી કુદરતી વિનંતી પાછળની વાસ્તવિક ચાલ છે. આમ સ્પષ્ટ છે કે વિશ્વની એકતા અને માનવ કલ્યાણ માત્ર ત્યારે જ વાસ્તવિક બની શકે છે જ્યારે માનવજાત આ સામાન્ય આંતરિક બોન્ડને અનુભવે છે જે એકલા જ ભૌતિકવાદથી ઉદ્ભવેલા જુસ્સા અને વિવાદોને વશ કરી શકે છે, માનવ મનની ક્ષિતિજને વિસ્તૃત કરી શકે છે અને વ્યક્તિગત અને રાષ્ટ્રીય આકાંક્ષાઓને સુમેળ આપી શકે છે. માનવજાતિના કલ્યાણ સાથે. ”

શ્રી ગુરુજી માનવામાં આવતા મત હતા કે ભારતીય વિકાસ એકમાત્ર એક છે જેણે સામાજિક વિકાસ સાથે સમાધાન કર્યા વિના વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાની ખાતરી આપી હતી “પશ્ચિમ બે પ્રણાલીઓ પર નિર્ભર છે: લોકશાહી અને સામ્યવાદ. લોકશાહી, જેમ આપણે જોઈએ છીએ, સ્વાર્થની વૃદ્ધિ તરફ દોરી છે અને માણસને માણસની સામે બેસાડ્યો છે. માણસને શાંતિ નથી. આધ્યાત્મિકતાને ત્યાં વધવાની કોઈ તક નથી. સ્વ-પ્રશંસા અને અન્યની નિંદાઓ, જે સામાન્ય રીતે ચૂંટણીઓ દરમિયાન વ્યસ્ત રહે છે, આધ્યાત્મિકતાને નષ્ટ કરે છે.

બીજી બાજુ સામ્યવાદને કારણે મનનું શાસન ફરી વળ્યું છે; તે માણસની વ્યક્તિત્વનો નાશ કરે છે. પરંતુ માણસ ખાવાનો અને ઉપહારમાં સંતોષ માનવાનો એકમાત્ર પ્રાણી નથી. તેની પાસે એક વિનંતી છે, જે તેનાથી આગળ છે, જે ફક્ત ભૌતિક વસ્તુઓ દ્વારા પહોંચી શકાતી નથી.

અમારી સિસ્ટમમાં વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતા અને સામાજિક એકતા બંને સુનિશ્ચિત કરવામાં આવી છે. વ્યક્તિને આર્થિક બંધનમાંથી દૂર કરવામાં આવ્યો હતો, કારણ કે તેને તેના જન્મથી જ વ્યવસાયની ખાતરી આપવામાં આવી હતી. પશ્ચિમમાં પણ, વિચારકોએ આ લાઇનો પર વિચાર કરવાનું શરૂ કર્યું છે. આ સિસ્ટમ ગૌહરદેવ તરફ જવા માટે સ્પષ્ટ માર્ગ સુનિશ્ચિત કરે છે, જે દુન્યવી જરૂરિયાતો માટે ચિંતા મુક્ત છે. આ રીતે તે હતી કે તમામ જાતિઓમાં, ઉચ્ચતમ ક્રમના સંતોનો જન્મ થયો હતો. આધ્યાત્મિક ધોરણે આ અદભૂત લોકશાહી છે. તે આધારે બધા એક છે.

4 હિન્દુ માળખું

શ્રી ગુરુજી પાસે દરેક સમસ્યાનું સમાધાન હતું. તેમનું જીવન હિન્દુ સમાજને સંગઠિત કરવાનું કાર્ય માટે સમર્પિત હતું, તેમ છતાં, જીવનના દરેક ક્ષેત્રના લોકો, વ્યક્તિગતથી આંતરરાષ્ટ્રીય સુધીની દરેક પ્રકારની સમસ્યાઓ સાથે તેમની પાસે પહોંચ્યા. શ્રી ગુરુજીનું જીવન દર્શન અને દૃષ્ટિકોણ સનાતન ધર્મના ધ્વનિ અને વૈજ્ .ાનિક સિદ્ધાંતો પર આધારિત હોવાથી, તેમનો દૃષ્ટિકોણ અને દ્રષ્ટિ સ્પષ્ટ અને સ્પષ્ટ નહોતી. એમ કહેવાનો અર્થ એ નથી કે યુગ પહેલાના સિધ્ધિત સિદ્ધાંતો દ્વારા તેમના મંતવ્યો સખત રીતે કડક હતા. સેમેટિક ધર્મોથી વિપરીત, હિન્દુ ધર્મ હંમેશાં લવચીક અને અનુકૂલનશીલ રહ્યો છે. સનાતન ધર્મ મૂળભૂત અને શાશ્વત હતો. તે જ સમયે આપણા agesષિઓએ સમયના અનિયમિત પ્રવાહને કારણે પરિવર્તનની અનિવાર્યતાને ધ્યાનમાં લીધી હતી. તેથી, સનાતન ધર્મના સિદ્ધાંતો આંધળા અને કટ્ટરપંથી નહીં, પરંતુ બદલાતી

પરિસ્થિતિઓની આવશ્યકતાઓને ધ્યાનમાં રાખીને લાગુ કરવા પડ્યા. શ્રી ગુરુજીએ આ વાત ખૂબ સારી રીતે સમજી અને તે પ્રમાણે માર્ગદર્શન આપ્યું.

સમાજ સતત પ્રવાહમાં છે. કોઈ સામાજિક વ્યવસ્થા પ્રવાહથી પ્રભાવિત રહી શકશે નહીં. નેતાઓનું ડહાપણ મૂળભૂત કાયદાઓનું બલિદાન આપ્યા વિના યોગ્ય ધારાધોરણ વિકસિત કરવામાં રહેલું છે. આ બાબતે વ્યક્તિગત આકાંક્ષાઓને પણ ધ્યાનમાં લેવી પડશે. શ્રી ગુરુજી માનતા હતા કે હિન્દુ સામાજિક વ્યવસ્થાનું લક્ષ્ય અને ઉદ્દેશ્ય પૂર્ણ વ્યક્તિ - પૂર્ણા માનવ - બનાવવાનું છે, અને પછી તેમને વધુ ઉપર લઈ, નારાયણને નારાયણમાં ઉતારવું. આ ફક્ત ત્યારે જ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે જો આમાં અનુકૂળ વાતાવરણ toભું કરવા માટે સંપૂર્ણ સામાજિક વ્યવસ્થા ગોઠવવામાં આવે. માનવ મનોવિજ્ .ાનના analysisંડાણપૂર્વક વિશ્લેષણથી આપણા પ્રાચીન ishષિઓ અને શાસ્ત્રોએ કલ્પના કરી હતી તે જ તારણ પર ગુરુજી દોરી ગયા. માણસ સુખની શોધમાં છે. પરંતુ તે સુખનો વાસ્તવિક સ્રોત જાણતો નથી. તેથી, તે એવી છાપ હેઠળ બાહ્ય વિશ્વમાં તેની શોધ કરવા માટે જાય છે કે વિવિધ ofબ્જેક્ટ્સના સંપાદનથી તે ખુશી મેળવશે જેની તે શોધ કરે છે. પરંતુ, અસંખ્ય પરીક્ષણો અને ભૂલો પછી, તે આ નિષ્કર્ષ પર આવે છે કે બધી ખુશી મનની અવસ્થા છે અને તે શોધવાનું પોતામાં જ છે. તે બહારના પદાર્થોમાંથી મેળવેલા અસ્થાયી આનંદ માત્ર પ્રગટ નથી, પણ પ્રતિક્રિયા અને બળતરા પેદા કરે છે. અપરિચિત આનંદ એ પોતાના આત્મામાં રહે છે. આ અનુભૂતિની સાથે બીજી અનુભૂતિ પણ થાય છે કે આ આત્મા દરેક મનુષ્યમાં સમાન છે. તેથી, તે બધાની આવશ્યક એકતાનો અહેસાસ કરે છે. મર્યાદિત 'હું' અમર્યાદિત બની જાય છે અને દરેક વસ્તુમાં મગ્ન થઈ જાય છે. તે અહંકારનું આ વિસ્તરણ છે અને 'ઓલ' સાથેની તેની ઓળખ તે જ છે જેને મુક્તિ અથવા મોક્ષ કહેવામાં આવે છે. તે દરેક માનવીનો અંતિમ ઉદ્દેશ છે. આવા મુક્તિ પામેલા આત્મા એ પૂર્ણા માનવ છે.
પરંતુ, તો પછી, આ મુક્તિ બીજા વિશ્વમાં કે બીજા જન્મમાં પ્રાપ્ત થવાની નથી. તે હવે અને અહીં પ્રાપ્ત થવાનું છે, એકલતામાં નહીં પરંતુ જે સમાજમાં આપણે જન્મ્યા છીએ અને ઉછર્યા છીએ. મુક્તિ એ સમાજમાંથી નહીં પણ અહંકાર અને સ્વાર્થની જેલમાંથી છે. આવા મુક્ત વ્યક્તિઓ સમાજની ક્રીમ છે - પૃથ્વીનું મીઠું, સાચા નેતાઓ અને માર્ગ તોડનારા.

શ્રી ગુરુજી માનતા હતા કે વ્યક્તિની પૂર્ણતા ફક્ત ત્યારે જ શક્ય છે જો તેની આસપાસનો સમાજ જન્મજાત વાતાવરણ પ્રદાન કરે. આપણો પ્રાચીન હિન્દુ સમાજ, હકીકતમાં, આને અંતિમ લક્ષ્ય તરીકે બનાવ્યો હતો. મોક્ષને વ્યક્તિનું અંતિમ લક્ષ્ય માનવામાં આવતું હતું. પરંતુ, કોઈ એક સમયે એકીકૃત મોક્ષને પ્રાપ્ત કરી શકતું નથી. માનવ વ્યક્તિત્વની રચના એવી રીતે થાય છે કે લક્ષ્યની યાત્રા દરમિયાન, સંપત્તિની પ્રાપ્તિ અને આનંદની વ્યક્તિત્વ વ્યક્તિત્વના સંપૂર્ણ વિકાસ માટે આંતરિક આવશ્યકતાઓ હોય છે. તો જ કોઈ અંતિમ પગલા માટે યોગ્ય થઈ શકશે. તેથી, સમાજે સંપત્તિના નિર્માણની સાથે સાથે આનંદની તકો પણ ગોઠવવાની હતી. આને અર્થ અને કામ કહેવાતા. પરંતુ, અંતર્ગત મર્યાદાઓના સ્વભાવ દ્વારા તે સ્પષ્ટ થાય છે કે ત્યાં કોઈ અમર્યાદિત સંપત્તિ કે આનંદ હોઈ શકતો નથી. તેથી, આપણા પૂર્વજોએ ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે કાયદો અને સિસ્ટમ હોવી જ જોઇએ કે જે સંપત્તિ અને આનંદને એવી રીતે નિયંત્રિત કરે કે કોઈને નુકસાન ન થાય. આ નિયમ અને વ્યવસ્થાને ધર્મ કહેવાતા. તે ફક્ત ધર્મ પર આધારિત એક સમાજ છે, જે દરેક વ્યક્તિને સંપત્તિ પ્રાપ્ત કરવા અને સંયમથી જીવનનો આનંદ માણવાની કાયદેસર અવધિને મંજૂરી આપે છે જે લાયક વ્યક્તિઓનેવધવાથવા માટેનું વાતાવરણ પૂરું પાડે છે

મુક્તિ માટે આગળઅને સ્નાતક. આવા સમાજને જ સંપૂર્ણ સમાજ કહી શકાય. આ જીવનની યોજના હતી, જે શરૂઆતથી જ આપણા દેશમાં વિકસિત થઈ હતી. જેને ચાર ગણો પુરુષાર્થ કહેવામાં આવતો હતો. ગુરુજી આને એક આદર્શ સામાજિક વ્યવસ્થાની પાયાનું માનતા હતા. આમાં કશું સાંપ્રદાયિક અથવા વિરોધી નથી. તેઓ ખરેખર સાર્વત્રિક છે.

આ સાથે, ચાર વર્ણોમાં ચાર ગણો વિભાગો, અને આશ્રમોના રૂપમાં જીવનના ચાર તબક્કાઓ પણ હિન્દુ સામાજિક સંસ્થાના ભાગ હતા; તેઓએ લાંબા સમય સુધી હિન્દુ સમાજને ટકાવી રાખ્યો. પરંતુ હવે સમય બદલાયો છે. શ્રી ગુરુજી એ માન્યતા માટે પર્યાપ્ત વાસ્તવિક હતા કે હાલના સંજોગોમાં વર્ણ વર્ણવસ્થા અને આશ્રમ વ્યાવસ્થાનું પાલન ન થઈ શકે. તેથી, તેમણે સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે, “જેમ જેમ જૂની, સૂકા શાખાઓ એક નવા છોડને ઉગાડવા માટે ઉગી રહેલા ઝાડ પરથી પડી જાય છે, તેવી જ રીતે, સમાજ એક સમયે વર્ણા

વ્યાસ્થને હાલની સામાજિક સંરચના આપશે અને નવી જરૂરી શાખાને સ્થાન આપશે. સમાજના વિકાસની આ કુદરતી પ્રક્રિયા છે. ”

તેવી જ રીતે, આશ્રમ વ્યાવસ્થાનો પણ યોગ્ય યોગ્ય ફેરફારો સાથે વ્યક્તિ તેમજ સમાજને લાભ થાય તે માટે રજૂ કરી શકાય છે. તે વર્તમાન મૂડીરોકાણ, અસ્તવ્યસ્ત સ્થિતિ હેઠળ વેડફાયેલી સામાજિક મૂડીની અતિશય રકમના ઉપયોગ માટે પ્રસંગ આપશે. 'વનપ્રસ્થ' ની કલ્પના ધીરે ધીરે સમાજની કલ્પનાને પકડી રહી છે તે શોધવાનું પ્રોત્સાહક છે.

શ્રી ગુરુજી એ ખાતરીપૂર્વકનો મત હતો કે સનાતન ધર્મ પર આધારિત હિંદુ સમાજ વ્યવસ્થામાં યોગ્ય ફેરફાર સાથે આજે ખૂબ જ સુસંગતતા છે. તેમાં કોઈ પણ મૂડીવાદ અથવા સામ્યવાદની નબળાઇઓ નથી, પરંતુ તે જ સમયે, તે ફાયદા છે જેનો તેઓ દાવો કરે છે. હિન્દુ સામાજિક વ્યવસ્થા વ્યક્તિગત પહેલને સામાજિક શિસ્ત સાથે જોડે છે. તે કમ્યુનિઝમની જેમ વ્યક્તિને દબાવતો નથી અથવા તે સમાજને વ્યક્તિગત આત્મગૌરવની દયા પર રાખે છે. શ્રી ગુરુજી માનતા હતા કે આવી સામાજિક વ્યવસ્થા જો ભારતમાં સ્થાપિત થાય તો તે અન્ય દેશો માટે પણ પ્રેરણારૂપ બની શકે છે.

આ મૂળભૂત સિદ્ધાંતોના આધારે શ્રી ગુરુજીએ આપણને આર્થિક અને રાજકીય પ્રણાલી વિશે સંકેતો પણ આપ્યા હતા, જે આપણા રાષ્ટ્રીય વ્યક્તિત્વ અને તેની આકાંક્ષાઓને મુક્ત અને સંપૂર્ણ અભિવ્યક્તિ આપવા માટે વિકસિત થવું જોઈએ.

5. Hinduષિ પરંપરામાં - હિન્દુ રાષ્ટ્રના મંત્ર ડ્રિસ્તાન mbષિ

પરંપરાને આગળ ધપાવતા અને તેને આગળ ધપાવતા શ્રી ગુરુજીએ માતૃભૂમિને દેવત્વના રૂપ તરીકે જોયું. ભરતના ઇતિહાસના પ્રારંભથી જ આ એક અનોખી પરંપરા હતી. 'વૈદિક સૂક્ત'માંગાવતા મધરલેન્ડનો મહિમાસ્તોત્રો છે. આ આદરણીય વલણ ચાલુ રાખ્યું, યુગો દરમિયાન અવિરત. બેમકીમચંદ્રની **'વંદેમાતરમ્ભાવનાનું'** ભારતને લક્ષ્મી, દુર્ગા અને સરસ્વતી તરીકે વર્ણવે છે, તે યુગ લાંબાનવું સંસ્કરણ હતું. શ્રી ગુરુજીએ આને સંપૂર્ણ રીતે સમાઈ લીધું. આપણી નદીઓમાંથી પાણીનો પ્રત્યેક નાનો ટીપું અને દરેક રેતીનો દરેક ડુંગરો, દરેક પર્વત અને દરેક તળાવ - હકીકતમાં માતૃભૂમિને લગતી અને યાદ અપાવે તેવું બધું જ તેના માંસનું શરીર હતું અને તેના લોહીનું લોહી. ત્યાં કુલ ઓળખ હતી. વિવિધ ભાષાઓ બોલાય છે, પૂજાના વિવિધ પ્રકારો છે, વિવિધ કપડાં પહેરે છે અને વાનગીઓએ તેને ભારતની આત્માની સુંદરતાની સમૃદ્ધિ અને સૌમ્યતા આપી હતી. ઇતિહાસ - તે દુ: ખ, શરમ અથવા સફળતા અને આનંદમાંથી એક જ તેના મનમાં તે જ પડઘો સાથે ઉભરી આવ્યો જેણે તે સમયે અનુભવેલા લોકો માટે કર્યું હતું. આ બધાએ સાથે મળીને હિન્દુ રાષ્ટ્રવાદની રચના કરી, જે 'સાથે સમાન હતીસનાતન ધર્મ'. તે આ સનાતન રાષ્ટ્રવાદનું રક્ષણ, સંરક્ષણ અને પ્રમોશન હતું જે જીવન લક્ષ્ય હતું, જેને શ્રી ગુરુજીએ વારસામાં લીધા છે અને આગળ વધવા માટે સખત મહેનત કરી હતી.

બીજી બધી બાબતો કરતાં પણ વધારે તે હિંદુ રાષ્ટ્રવાદની આ અનંત ભાવના હતી જે તેમના હૃદયને પ્રિય હતી, કારણ કે તેઓ જાણે છે કે તે રાષ્ટ્રીય આત્માની રચના કરે છે. અર્થશાસ્ત્ર અને રાજકારણ, રાજ્ય અને તેનું વહીવટ, બંધારણ અને શાસન, રાજ્યના તમામ અવયવો અને અવયવો, એક અર્થમાં, આ મહાન આદર્શને આધીન હતા. એવું નથી કે તેઓ બિનમહત્વપૂર્ણ અથવા મામૂલી નથી. તેમાંથી દરેકની મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા હોય છે, પરંતુ તે ત્યારે જ અને જ્યારે તે રાષ્ટ્રના આરોગ્ય અને જીવનશક્તિના હેતુને પૂર્ણ કરે છે. શ્રી ગુરુજીએસ્વરૂપ આપતા 'ની કામગીરી તરફ ધ્યાન આપ્યુંમૂર્તરાષ્ટ્રીય સ્વયંસેવક સંઘરાષ્ટ્રીય ઓળખને'.શરૂ કરાયેલી દરેક અન્ય પ્રવૃત્તિ સ્વયંસેવકો દ્વારાએ એક પાસાને સેવા આપવા માટે છે, જે આ તમામ રાષ્ટ્રિય ધંધો છે.

અનુભવ અને શૈક્ષણિક સ્રોત બંનેથી આપણા રાષ્ટ્રના ઇતિહાસના experienceંડા અને ઘનિષ્ઠ અભ્યાસથી શ્રી ગુરુજીને સમજાયું કે ભારતની વાસ્તવિક શક્તિ તેની આધ્યાત્મિકતા અને ધર્મમાં છે. હિન્દુ સમાજ આ

પરિબળો પર આધાર રાખીને ઇતિહાસની બધી વાતોને દૂર કરી શકશે. તેણીનો ઇતિહાસ બનાવવામાં આવ્યો હતો, તેના સામાજિક-આર્થિક ઉત્ક્રાંતિને આકાર આપવામાં આવ્યો હતો, તેની મૂલ્ય પદ્ધતિ ધર્મ અને આધ્યાત્મિકતા દ્વારા ઘડવામાં આવી હતી. આ શ્રાદ્ધથી તેણીએ સર્વગ્રાહી સિદ્ધિઓ અને સફળતાની સૌથી વધુ ચ theી પર ચ .વા માટે સક્ષમ બનાવ્યું. પતન અને પતનના સમયગાળામાં પણ તે આ આંતરિક શક્તિઓ હતી જેણે ભારતને ટકી શક્યું અને ગુમાવેલું ગૌરવ પાછું મેળવ્યું. શ્રી ગુરુજીને પણ સમજાયું કે આ ફક્ત એટલા માટે જ શક્ય છે કારણ કે ભારતે સંતો અને agesષિઓનું અખંડ ઉત્તરાધિકાર ઉત્પન્ન કર્યું છે, જે આપણી પરંપરામાં 'ishષિઓ' તરીકે ઓળખાય છે. Isષિ એ લોકો હતા, જ્ knowledgeાનના સંપાદન અને પ્રસાર અને સમાજમાં તેના પ્રસાર માટે સંપૂર્ણ રીતે સમર્પિત. તેઓ આપણા સામાજિક અને સામૂહિક જીવનના ધારાધોરણો, મૂલ્યો અને સદ્ગુણોના કસ્ટોડિયન હતા. તેઓ શક્તિ કે સંપત્તિની લાલસામાં ન હતા. તેઓ આકસ્મિક રીતે આ બંનેથી દૂર રહ્યા. જેણે તેમની નૈતિક સત્તામાં વધારો કર્યો અને સમાજને પકડ્યો. રાજાઓ અને શાસકો પણ તેમને માન આપતા હતા અને તેમની પાસેથી સૂચનાઓ લેતા હતા, ફક્ત આધ્યાત્મિક બાબતોમાં જ નહીં પરંતુ વૈશ્વિક બાબતોમાં પણ, કારણ કે દરેક વસ્તુ ધર્મ દ્વારા સંચાલિત થવાની હતી. સંપૂર્ણ નિ unસ્વાર્થ હોવાને કારણે, યોગ્ય સમયે યોગ્ય માર્ગદર્શન આપવા માટે isષિઓ પર વિશ્વાસ કરી શકાય છે. શ્રી ગુરુજીએ તેમના ભાષણોમાં વારંવાર ધ્યાન દોર્યું છે કે, રામ અને કૃષ્ણના સમયથી આપણા દેશમાં આ પરંપરા સ્થાપિત થઈ હતી. પાછળથી બુદ્ધ અને સંકરા, વિદ્યારણ્ય અને સમર્થ રામદાસે આ અનન્ય પરંપરાને આગળ ધપાવી. તાજેતરના સમયમાં ફરીથી તે સ્વામી વિવેકાનંદ અને શ્રી જેવા વ્યક્તિઓ હતા. શબ્દના ખરા અર્થમાં આધુનિક ishષિઓ એવા obરોબિંદોએ રાષ્ટ્રને માર્ગદર્શન આપ્યું હતું.

જ્યારે પણ સમાજમાં ધર્મનો આંતરિક સડો હતો ત્યારે આ isષિઓ સનાતન ધર્મની પુન re અર્થઘટન કરવા આગળ આવ્યા અને આપણી સંસ્કૃતિના મૂળ સાથે જીવંત સંપર્ક જાળવી રાખીને યોગ્ય મૂલ્ય પ્રણાલી અને બહાવીરના દાખલાઓનો પ્રચાર કર્યો. જ્યારે પણ સમાજને વિદેશી આક્રમણનો સામનો કરવો પડ્યો હતો અથવા બિનઆરોગ્યપ્રદ પરાયું સાંસ્કૃતિક પ્રભાવો દ્વારા પ્રભાવિત થયા હતા, ત્યારે તે ફરીથી theષિઓ હતા જેમણે આધ્યાત્મિકતા અને ધર્મ સાથે નિશ્ચિતપણે વળગી રહેતી વખતે જરૂરી ગોઠવણો શક્ય કરી હતી. Ancientષિ પરંપરા આ પ્રાચીન સમાજની કરોડરજ્જુ હતી. તે જાળવવું પડ્યું.
આ દૃષ્ટિકોણથી શ્રી ગુરુજીએ સંઘ તરફ જોયું. સંઘની મુખ્ય જવાબદારી ધર્મના આધારે હિન્દુ સમાજની એક સંગઠિત શક્તિ બનાવવી હતી. તે ખરેખર એક દૈવી કાર્ય છે. તે રાષ્ટ્રીય જીવનના દરેક પાસાંને તેમાંના કોઈ પણ સાથે સામેલ થયા વિના અથવા તેની ઓળખ કર્યા વિના ઉત્તેજીત કરશે. પ્રેરણા અને માર્ગદર્શન આપવાની ક્ષમતા સખત નૈતિક છે. શ્રી ગુરુજીએ સંઘની મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા નિભાવવા માટે કલ્પના કરી હતી, જે આપણા સમાજમાં ishષિ પરંપરાએ ભજવી હતી અને જુઓ કે રાષ્ટ્ર ધર્મના માર્ગે ભટકતો નથી. આ માટે, તે પાર્ટીના રાજકારણ અને સત્તાના રાજકારણથી ઉપર, સંપત્તિ, નામ અને ખ્યાતિના ભ્રષ્ટ પ્રભાવથી ઉપર હોવું જોઈએ. આ દેશના સોસાયટીના સભ્યો અને નાગરિકો તરીકે સ્વયંસેવકોની પોતાની જાતને શામેલ કરવાની અને તેમના જીવન અને કાર્યના તમામ ક્ષેત્રોમાં તેમની ભૂમિકા નિભાવવાની અધિકાર અને ફરજ છે. પરંતુ સંઘ આ પ્રકારના રાષ્ટ્રીય હિતોને પ્રોત્સાહન આપવાની નૈતિક શક્તિ દ્વારા માર્ગદર્શન આપતા કોઈપણ પ્રકારના પક્ષપાતી કાર્યોથી દૂર રહેશે. આ એક નાજુક અને મુશ્કેલ કામ છે, જે ખૂબ જ કાળજી અને નિષ્ઠુરતા સાથે હાથ ધરવાનું છે. ખાડા-ધોધ ઘણા છે અને તે ટાળવાના છે. જે પણ નામથી તેને કહેવામાં આવે છે, આ અનોખી Rષિ પરંપરા એકલા ભારતની રાષ્ટ્રીય આત્મા પ્રત્યે વફાદાર રહેવાની અને તેના સંદેશને તમામ સંજોગોમાં આગળ ધપાવવાની બાંયધરી છે.

6. ધર્મચાર્યો માટેનું એક મંચ:ધપાવતી

શ્રી ગુરુજીએ સંઘની પ્રવૃત્તિઓમાં આગળઅન્ય સમજ,મહત્ત્વની ભૂમિકા સંન્યાસીન વિવિધ સંપ્રદાયો અને સંપ્રદાયનાઅને ધર્મ ગુરુઓએ લીધેલીહતી. સન્યાસિનઆદરમાં હંમેશાં દરેક સ્થળે, દરેક સ્તરે હિન્દુ સમાજ દ્વારા ઉચ્ચરાખવામાં આવતા. લોકોના માનસ ઉપર તેમનો જબરદસ્ત પ્રભાવ છે. તેમના શબ્દો અને જીવન લોકોને ઘાટ આપે છે અને સામાજિક મૂલ્યો અને વર્તન નક્કી કરે છે. દરેક ધાર્મિક સંપ્રદાયનું પોતાનું માથુ

હોય છે જે સંન્યાસીન અથવા ધર્મગુરૂ છે જેનો આખો સદસ્ય નમસ્કાર કરે છે. ખૂબ મોટી હદ સુધી હિન્દુ સામાજિક સંગઠન તેમનું નિર્માણ છે. સંબંધિતહેઠળ આવા અસંખ્ય સંપ્રદાયો છે સન્યાસિન્સ. શ્રી ગુરૂજી, લોકોની નાળ જાણીને સમજી ગયા કે આ મોટી સંખ્યામાંતો જ હિન્દુ સમાજ અસરકારક રીતે સંગઠિત થઈ શકે સન્યાસીનો વિશ્વાસ લેવામાં આવે અને તેઓ

પણ સંગઠિત હિન્દુ સમાજની જરૂરિયાત સ્વીકારે. જો આ વડાઓ તેમની પ્રવૃત્તિઓને તે દિશામાં અનુરૂપ હોય તો સામાજિક ફેરફારો અને સુધારાઓ અસરકારક રીતે લાવવામાં આવી શકે છે. માત્ર કાયદા દ્વારા લોકોના ગળાને વધુ સારી રીતે પરિવર્તન લાવવાની ફરજ પડી ન હતી. ભારતમાં તે હંમેશાં સામાજિક પરિવર્તન લાવવાની ધર્મચાર્યોની જવાબદારી હતી. દુષ્ટ રિવાજોને નાબૂદ કરી શકાય, નવી પ્રથાઓ રજૂ કરી શકાશે અને જો ધર્મચાર્યોએ આગેવાની લીધી હોય તો સામાજિક એકતા સરળતાથી અને સહેલાઇથી લાવવામાં આવી શકે છે. શ્રી ગુરૂજીએ જોયું કે હિન્દુ સમાજ ખૂબ જ ખરાબ હાલતમાં હતો. જૂની તારીખના રિવાજો હજી પણ પ્રચલિત છે; અસ્પૃશ્યતા ચાલુ. ચારે બાજુ સ્થિરતા આવી ગઈ હતી. લોકોની માસ કન્વર્ટ થઈ રહી હતી. સેવાની માનસિકતાનો અભાવ હતો. સંગઠિત પ્રયાસ શરૂ કરી શકાયા નહીં. સામાજિક ચેતના અને આંતરિક ગતિશીલતાનો અભાવ હતો. વધુ નવી આધ્યાત્મિક સંસ્થાઓ આધુનિક દેખાવ સાથે ઉભરી રહી હતી જ્યારે વૃદ્ધો, આધુનિક આવશ્યકતાઓમાં પોતાને સમાયોજિત કરવામાં અસમર્થ હતા. muttc હેડ અને મિશન હેડ પણ, જૂની-માન્ય માન્યતાઓ અને પરંપરાઓને કારણે એક સાથે આવવાનું અશક્ય લાગતા હતા. વિવિધ આધ્યાત્મિક માથાના હેતુની એકતા એ સમયની જરૂરિયાત હતી. તેમને એક સામાન્ય પ્લેટફોર્મ પર એક સાથે લાવવું એ હર્ક્યુલિયન કાર્ય હતું, પરંતુ હિંદુ સમાજને મજબૂત બનાવવાનો આ એકમાત્ર રસ્તો હતો. સ્વામી વિવેકાનદાએ કહ્યું તેમ, સાચી રાષ્ટ્રીય એકતા હાંસલ કરવા માટે વેરવિખેર આધ્યાત્મિક શક્તિઓને એકસાથે લાવવી પડી. શ્રી ગુરૂજીએ અશક્યનો પ્રયાસ કર્યો અને શક્ય બનાવ્યું. તેઓ માત્ર એક સામાન્ય મંચ પર જ નહીં, પણ સર્વસંમત ઠરાવો અપનાવ્યાં અને અસ્પૃશ્યતા અને સામાજિક અસમાનતા નાબૂદ જેવા સામાન્ય ઉદ્દેશો માટે કામ કરવાનું વચન આપ્યું. હકીકતમાં વિશ્વ હિન્દુ પરિષદના માધ્યમથી શ્રી ગુરૂજીએ તમામ સંપ્રદાય અને તેમના વડાઓ એક સાથે આવવાની હજારો વર્ષ જૂની પ્રથાને પુનર્જીવિત કરી, એકબીજાને તેમના સંબંધિત દ્રષ્ટિકોણ સમજાવ્યા અને સનાતન ધર્મના મૂળ સિદ્ધાંતો પર રાષ્ટ્રીય સંમતિ ઉભી કરી, જ્યારે કુદરતી તંદુરસ્ત સંવર્ધન અને પોષણ કર્યું. માન્યતાઓ, રીતરિવાજો અને વ્યવહારની વિવિધતા. તે એક અનોખું યોગદાન હતું જેના માટે શ્રી ગુરૂજી આવનારા સમય માટે યાદ રહેશે.

7. હિન્દુ સમાજની સમસ્યાઓ

જીવન અને તેની સમસ્યાઓ પ્રત્યેના હિન્દુ અભિગમની દાર્શનિક માળખાની રચના ઉપરાંત, શ્રી ગુરૂજીએ લગભગ તમામ પાસાઓ અને સમકાલીન વિશ્વનો સામનો કરતી સમસ્યાઓ પર પોતાના વિચારો વ્યક્ત કર્યા હતા. તેઓ આ કદના નાના પુસ્તકના હોકાયંત્રમાં શામેલ થવા માટે ઘણા બધા છે. અમે ફક્ત તેમાંથી કેટલાકને પસંદ કરવાનો પ્રયાસ કરીશું, જે પાત્રમાં દૃષ્ટાંતરૂપ છે.

ખૂબ જ ગેરસમજાયેલા શબ્દ "હિન્દુ" અંગે શ્રી ગુરૂજીનો મત હતો કે 'હિન્દુ' સમાજને સૂચવે છે. તે એક શબ્દ છે જે આપણા શાસ્ત્રોમાં જોવા મળે છે. તે હિમાલય અને ઇન્દુ સરોવરના હાય પત્રથી રચાયેલ છે, જે આપણી માતૃભૂમિના સમગ્ર ભાગને પહોંચાડે છે. શ્રી ગુરૂજી બ્રુહસ્પતિ આગામાથી અવતરણ કરે છે.

હિમાલયમ્ સમરભ્ય યાવદ્-ઇન્દુ-સરોવરમ્ તમ દેવાનિર્મિતમ્
દેસમ્ હિન્દુસ્તાનમ્ પ્રક્ષતે।

આર્ય શબ્દ એક જૂનો અને ગૌરવપૂર્ણ નામ હોવા છતાં, શ્રી ગુરૂજી “રાંધેલા આર્યન-દ્રવિડ વિવાદ” ને ધ્યાનમાં રાખીને આ શબ્દનો ઉપયોગ કરવાની તરફેણમાં ન હતા. ભારતીયા શબ્દ, ખૂબ પ્રાચીન અને સામાન્ય રીતે વાંધાજનક હોવા છતાં, તેનો અર્થ કંઈક અલગ અને અનિશ્ચિત છે અને તે હિન્દુ શબ્દનો વિકલ્પ અથવા સમકક્ષ હોઈ શકતો નથી.

શ્રી ગુરૂજી અનુસાર હિન્દુ રાષ્ટ્ર માત્ર ધાર્મિક ખ્યાલ નથી. તેમણે નીચેની શરતોમાં હિન્દુ રાષ્ટ્રની વ્યાખ્યા આપી છે. “મને શરૂઆતમાં જ, 'હિન્દુ રાષ્ટ્ર' વિશેની એક ગેરસમજ દૂર કરવાનો પ્રયાસ કરવા દો. હિન્દુ શબ્દ

ફક્ત 'ધાર્મિક' નથી. તે 'લોકો' અને તેમના જીવનના ઉચ્ચતમ મૂલ્યો સૂચવે છે. તેથી, અમે રાષ્ટ્રની અમારી વિભાવનામાં, કેટલીક મૂળ બાબતો પર ભાર મૂકીએ છીએ: માતૃભૂમિ અને આપણા સાંસ્કૃતિક આદર્શો પ્રત્યેની અયોગ્ય ભક્તિ, આપણા ઇતિહાસમાં ગૌરવ જે ખૂબ પ્રાચીન છે, આપણા મહાન પૂર્વજોનો આદર છે અને છેવટે, દરેકમાં એક નિશ્ચય છે. અમને સમૃદ્ધિ અને સલામતીનું એક સામાન્ય જીવન બનાવવું. આ બધું એક કેપ્શન હેઠળ આવે છે: 'હિન્દુ રાષ્ટ્ર'. અમે કોઈની પૂજાની રીત સાથે સંબંધિત નથી. "

જ્યારે તેમને એ સવાલ પૂછવામાં આવ્યા કે શું તેઓએ હિંદુ રાજ્યનો વિકલ્પ પસંદ કર્યો છે, ત્યારે શ્રી ગુરુજીએ તેમની ખ્યાલને ખૂબ જ સરળ શબ્દોમાં સમજાવ્યો, "હિન્દુ રાજ્ય શબ્દનો બિનજરૂરી રીતે ધર્મશાસ્ત્ર તરીકે ખોટો અર્થઘટન કરવામાં આવે છે, જે અન્ય તમામ સંપ્રદાયોનો નાશ કરશે. આપણું વર્તમાન રાજ્ય એક રીતે હિન્દુ રાજ્ય છે. જ્યારે મોટા ભાગના લોકો હિન્દુ હોય છે, ત્યારે રાજ્ય લોકશાહી રીતે હિન્દુ છે. તે એકપણ છે

બિનસાંપ્રદાયિક રાજ્યઅને તે બધા જે હવે બિનહિંદુ છે તેમને પણ અહીં રહેવાનો સમાન અધિકાર છે. રાજ્ય અહીંના કોઈ પણ વ્યક્તિને રાજ્યમાં કોઈપણ સન્માનના પદ પર કબજે કરવાથી બાકાત નથી. આપણને હિંદુ રાજ્ય અથવા ધર્મનિરપેક્ષ રાજ્ય કહેવું બિનજરૂરી છે. "

ઘણા લોકો, ખૂબ હોશિયાર અને ઉચ્ચ જ્ learnedાની હોવાનું માનવામાં આવે છે, હિંદુ સમાજની મૂળભૂત એકતા વિશે અસંખ્ય માન્યતાઓ, સંપ્રદાયો, જાતિઓ, ભાષાઓ, રીતરિવાજો અને ટેવના કારણે મૂંઝવણમાં છે. તેઓ હિન્દુ સમાજને વિવિધ અને વિરોધાભાસી તત્વોના સમૂહ તરીકે જુએ છે. પરંતુ શ્રી ગુરુજી અસંમત છે. તેઓ કહે છે, "સારું, આ પ્રશ્ન આપણા હિન્દુ જીવનના સુપરફિસિયલ દૃષ્ટિકોણથી ઉભો થયો છે. એક વૃક્ષ, ઉદાહરણ તરીકે, ડાળીઓ, પાંદડા, ફૂલો અને ફળો જેવા વિજાતીય ભાગોથી ભરેલું દેખાય છે. ટ્રંક શાખાઓથી અલગ પડે છે, પાંદડાથી શાખાઓ - બધા જાણે એક બીજાથી સંપૂર્ણપણે અલગ હોય છે. પરંતુ આપણે જાણીએ છીએ કે આ બધી દેખીતી વિવિધતાઓ એ જ ઝાડની વૈવિધ્યસભર લાક્ષણિકતાઓ છે. તે જ સpપ પસાર થાય છે અને તે બધા ભાગોને પોષણ આપે છે. આપણા સામાજિક જીવનની વૈવિધ્યતાનું પણ એવું જ છે, જે આ સહસ્ત્રાબ્દીથી વિકસિત થઈ છે. પાંદડા અથવા ફૂલ, ઝાડના કિસ્સામાં હોય તેના કરતાં તે વધુ વિખવાદ અને વિક્ષેપનું સાધન નથી. આ પ્રકારના કુદરતી ઉત્ક્રાંતિ એ આપણા સામાજિક જીવનનું એક વિશિષ્ટ લક્ષણ રહ્યું છે.

રાષ્ટ્રો વચ્ચેના સંઘર્ષો અને સમાજમાં હિંસાના સ્થાને લડવાની યુદ્ધની ભૂમિકા વિશે શ્રી ગુરુજીના મંતવ્યો સ્પષ્ટ અને વિશિષ્ટ છે. હિન્દુ ધર્મ અનુસાર યુદ્ધ એ છેલ્લો ઉપાય છે, ખૂબ જ પ્રથમ ઉશ્કેરણી વખતે થોડું ન ચલાવવું. "તેનો ઉપયોગ સર્જનના છરી તરીકે થવો જોઈએ. ચેપગ્રસ્ત ભાગને છુટકારો મેળવવા માટે કોઈ શસ્ત્રક્રિયા ઓપરેશન કરવા માટે તેના છરીનો ઉપયોગ કરે છે, તેવી જ રીતે, કેટલાક અસાધારણ સંજોગોમાં થતી હિંસાનો ઉપયોગ કોઈ પણ રોગચાળાના સમાજનો ઇલાજ કરવા માટે થઈ શકે છે, જેને આવી સર્જિકલ હસ્તક્ષેપની જરૂર હોય છે. આગળ, કેટલીક અન્ય શરતો પૂરી કરવી જોઈએ. જેણે હિંસા લાગુ કરે છે તેના પર સંપૂર્ણ નિયંત્રણ હોવું જોઈએ, તેને જાણ હોવી જોઈએ કે ક્યારે, ક્યાં, કેટલી હદ સુધી અને તેને કેટલા અંત સુધી લાગુ કરવી, ક્યારે તેનો અંત લાવવો અને નુકસાનને સુધારવું કેવી રીતે, જો કોઈ હોય તો "

તે ચોક્કસ વિશે ચોક્કસપણે ગેરસમજ હતો વસ્તુઓ, જેને લોકો ઘણીવાર હિન્દુ ધર્મ માટે મૂળભૂત માને છે. શાકાહારીના પ્રશ્ને શ્રી ગુરુજીનો મત છે કે આપણા શાસ્ત્રોએ વિશ્વના સર્વગ્રાહી પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં લીધા છે અને જુદા જુદા જીવો માટે તેમની જુદી જુદી રુચિઓ, વલણ વગેરેને અનુરૂપ નિયમો બનાવ્યા છે. તેઓએ કોઈ એક માટે એક સચોટ નિયમ લાગુ પાડ્યો નથી. અને બધા.

ગાયની કતલ અંગે શ્રી ગુરુજી ગાયને એક વિશેષ કેસ તરીકે જુએ છે, જેને અન્ય પ્રાણીઓ સાથે વર્ગીકૃત કરી શકાતા નથી. વેદમાં ગાયને પણ કહેવામાં આવે છે જેને ન મારવો જોઈએ (અજ્yaાન્ય).

શ્રી ગુરુજી માનતા હતા કે હિન્દુઓમાં આત્મ-સન્માનના પ્રત્યેક સંસ્કારને દૂર કરવા માટે વિદેશી આક્રમણકારે આપણા દેશમાં ગાયની કતલ શરૂ કરી હતી. તે ગુલામીની નિશાની છે, જેને રાષ્ટ્રીય સ્વાભિમાનના હિતમાં દૂર કરવી જોઈએ. ત્યાં અન્ય કારણો પણ છે કે શા માટે ગાયની કતલ બંધ કરવી જોઈએ. ઘણા બધા આધારો છે જેના પર પ્રતિબંધ માત્ર ન્યાયી ઠરેલું જ નથી, પરંતુ આવશ્યક પણ છે. અર્થશાસ્ત્રના દૃષ્ટિકોણથી પણ, ગૌ કતલ એ આત્મહત્યા ન થાય તો ખરાબ સોદાબાજી છે. શ્રી ગુરુજીને લાગ્યું કે લોકોને આ બધું સમજાવવું

જોઈએ. “જો કે, હું તેને બીજા દૃષ્ટિકોણથી પણ જોઉં છું. વિદેશી વર્ચસ્વ સાથે આ દેશમાં ગાયની કતલ શરૂ થઈ. મોહમ્મદવાસીઓએ તેની શરૂઆત કરી અને બ્રિટિશરોએ તેને ચાલુ રાખ્યું. તેથી તે આપણા પર કલંક છે. આપણે હવે આઝાદી મેળવી લીધી છે અને તેની સાથે આવા બધા કલંક દૂર કરવા જોઈએ. અન્યથા આપણે હજી પણ માનસિક ગુલામી હેઠળ મજૂરી કરીશું. હવે તેને દૂર કરવાને બદલે તે અનેકગણો વધી ગયો છે. ” હિન્દુ ધર્મની અનન્ય લાક્ષણિકતાઓ વિશે, જે અન્ય ધર્મોમાં જોવા મળતા નથી. શ્રી ગુરુજી નીચે આપેલા મુદ્દા આપે છે. “ એકમ ઉદાસી વિપ્રહ બહુદા વદંતિagesઋષિઓ (સત્ય એક છે,તેને વિવિધ રીતે કહે છે) એ હિન્દુ ધર્મનો એક અનોખો વિચાર છે. બીજું, જ્યારે અન્ય સુખની શોધ માટે બાહ્ય શોધ કરી રહ્યાં છે, ત્યારે આપણું ફિલસૂફી અંદરની શોધ પર કેન્દ્રિત છે. આ અંદરની ખુશીનેતરીકે ઓળખવામાં આવી છે શ્રેયસ. સામાજિક વ્યવસ્થા, જો તે બધાને મહત્તમ સુખ મેળવવા માટે છે, તોખાતરી કરવા માટે સક્ષમ હોવા જોઈએ શ્રેયસની એક અને બધાને. આ કરવા માટે પ્રોત્સાહન આપવાનો દાર્શનિક આધાર 'આત્માના સમુદાય' અને તેના અનુભૂતિની અમારી કલ્પનામાં રહેલો છે. ભગવદ્-ગીતાએ કહ્યું છે ઇશ્વરહ સર્વ-ભૂતાનામ હૃદયદેશેર્જુન તિષ્ઠતિ।

બધા જીવમાં આત્માની ઓળખની આવી સ્પષ્ટ રજૂઆત બીજે ક્યાંય મળી નથી.

શ્રી ગુરુજીને “દેશમાં ધાર્મિક ઉત્સાહમાં ભારે ઉથલપાથલ” દ્વારા લેવામાં આવ્યા ન હતા. તેમનો માનવામાં આવેલો મત એ હતો કે સમાજમાં જે અસર થાય છે તેના દ્રષ્ટિકોણથી કોઈએ તેનો ન્યાય કરવો પડશે. શ્રી ગુરુજીએ પૂછ્યું. “શું તેઓ લોકોના મનમાં તેમના આજકાલના સ્વકેન્દ્રિત જીવનનો અંત લાવવા અને પાત્ર, સેવા અને પાત્રતાના પવિત્ર ઉપદેશોને જીવવાનો ઉમદા સંકલ્પ સ્થાપિત કરવા સક્ષમ છે? મને લાગે છે કે જવાબ સ્પષ્ટ રીતે 'ના' છે.

લાગણીના ક્ષણિક ઉદભવ પાત્રનું નિર્માણ કરશે નહીં, ઘણીવાર; લાગણીઓનો પ્રભાવ માત્ર ચેતાને વિખેરી નાખશે અને વ્યક્તિને પહેલાં કરતાં નબળો બનાવશે, તેને નૈતિક વિનાશ છોડી દેશે. તે દારૂ-વ્યસનીની જેમ જ છે, જે દારૂના શિકારની અસરો પછી અસ્પષ્ટ થઈ ગયો છે. ઝાડનો નિર્ણય તેના ફળો દ્વારા કરવો જોઇએ, ફક્ત તેના પર્ણસમૂહ દ્વારા.

“અખંડ ભારત” ના સવાલ પર શ્રી ગુરુજીએ સ્વીકાર્યું કે તે તેમનું સ્વપ્ન છે અને તેના વિશે માફી માંગવાની કંઈ જ નથી. આગળ સમજાવતા તેણે કહ્યું; “જ્યારે આપણેવિચાર્યું ત્યારે આપણી રાષ્ટ્રીય સમૃદ્ધિ અને સુખ બ્રહ્મા સત્યમ જગન્મિતિ વિશેધૂળેલી છે ફક્તજ. જ્યારે આપણે એકલા અમારા સાંકડા અંગત અને પારિવારિક જીવનમાં ડૂબી ગયા ત્યારે પણ આવું જ ભાગ્ય આપણને આગળ નીકળી ગયું. તેથી, આ બંને ચરમસીમાઓ - અતિવાપ્તિ અને અવ્યપ્તિ - ને અવગણવી જ જોઈએ અને મધ્યમ માર્ગ અપનાવવો જોઈએ. અમને તે સંતુલન મળે છે. જ્યારે આપણે 'રાષ્ટ્ર' ના રૂપમાં બે ચરમસીમા વચ્ચેનો સુવર્ણ અર્થ કા .ીએ છીએ.

8. સનાતન ધર્મ વિ અન્ય ધર્મ

શ્રી ગુરુજીનું વ્યક્તિત્વ આવશ્યકરૂપે આધ્યાત્મિક હતું. સ્વાભાવિક રીતે, દરેક વિષય પ્રત્યેનો તેમનો દૃષ્ટિકોણ આધ્યાત્મિક અભિગમ ધરાવતો હતો. આધ્યાત્મિક જ્ાન, જેણે તેમનું આખું જીવન વ્યાપ્ત કર્યું, તે તીવ્ર સ્વાધ્યાય અને સાધનાનું પરિણામ હતું. પરંતુ, તેમણે આધ્યાત્મિકતા અથવા આધ્યાત્મિક અનુભવો પર ક્યારેય આધ્યાત્મિક પ્રવચનો આપ્યા અથવા તો પ્રશ્નોના જવાબો આપ્યા નહીં. ફક્ત તેમની નજીકના અને આત્મીય લોકો તેમની સાધના અથવા સિદ્ધિની પ્રાસંગિક ઝલક મેળવી શકતા. પરંતુ, આધ્યાત્મિક ક્ષેત્રના લોકો અને જેઓ આધ્યાત્મિક સંસ્થાઓના વડા હતા, તેઓ શ્રી ગુરુજીના આ પરિમાણથી વાકેફ હતા, જેને તેમણે ઉત્સાહથી જાહેર નજરથી દૂર રાખ્યા. આવા લોકોમાં શ્રી ગુરુજીની પ્રાપ્તિનો ઉચ્ચ આદર હતો, એટલા માટે કે જ્યારે દ્વારકાના સંકરાચાર્યનો પીઠ ખાલી પડ્યો અને તાત્કાલિક અનુગામી ન હતા, ત્યારે સંબંધિત

લોકોએ સૂચવેલ નામ શ્રી ગુરુજીનું હતું. તેઓએ તેમને મહાન બેઠક સ્વીકારવાની વિનંતી કરી. શ્રી ગુરુજીની ઉચ્ચ પદ માટેની આધ્યાત્મિક લાયકાત વિશે કોઈને શંકા નહોતી. પરંતુ શ્રી ગુરુજીએ નમ્રતાપૂર્વક તેમની smallફર ખૂબ નાનો હોવાને કારણે ઠુકરાવી દીધી અને તેના બદલે એવા વ્યક્તિનું નામ સૂચવ્યું જે શ્રી ગુરુજી મુજબ પૂરતી લાયકાત ધરાવતા હતા. સૂચન સ્વીકાર્યું.
શ્રી ગુરુજીના ધર્મ વિશેના વિચારો, હિન્દુ પરંપરામાં ખરેખર હતા, શ્રી રામકૃષ્ણ વિવેકાનંદ હુકમ દ્વારા ફરીથી સ્થાપિત અને પુનstસ્થાપિત. શ્રી ગુરુજીને સ્વાર્થી હિતો દ્વારા આપવાની માંગ કરવામાં આવતી છબીની વિરુદ્ધ, શ્રી ગુરુજી કોઈ ધર્માંધ નહોતા, કારણ કે હિન્દુ ધર્મ તેના સ્વભાવથી ઉદાર અને સમાવિષ્ટ છે. જ્યાં સુધી તે તેના અનુયાયીઓના નૈતિક અને આધ્યાત્મિક ઉત્ક્રાંતિને પૂરો કરે ત્યાં સુધી તેને આસ્થા અથવા ધર્મના કોઈપણ સ્વરૂપની માન્યતા સ્વીકારવામાં કોઈ મુશ્કેલી ન હતી. અંતિમ સત્યનો એકમાત્ર કબજો હોવાનો દાવો કરનારા કેટલાક ધર્મોનો વલણ પણ એટલા લાંબા સમય સુધી સમજી શકાય છે, કારણ કે તે અન્ય લોકોની ધાર્મિક સ્વતંત્રતા પર વિરોધી માન્યતા ધરાવે છે. વાંધાજનક બાબત એ છે કે કોઈનો ધર્મ બીજા પર લાદવાનો ઇરાદાપૂર્વક, સંગઠિત પ્રયાસ છે. શ્રી ગુરુજીનું પણ આ જ વલણ હતું.

"અમે હિન્દુઓ માનીએ છીએ કે દરેક વ્યક્તિ પોતાની પસંદગીના ફોર્મની પૂજા પોતાની રીતે કરી શકે છે. બધા તેને પ્રાપ્ત કરી શકે છે - જો પ્રયત્ન નિષ્ઠાવાન અને પ્રામાણિક હોય. અને તેથી જ હિન્દુ ધર્મ કોઈ ધર્મનિર્વાહ કરતો ધર્મ નથી. રૂપાંતરનો ખૂબ જ વિચાર એ ધારણાથી શરૂ થાય છે કે મારું એકમાત્ર ખાતરી અને સાચી રીત છે અને બીજા બધાને તેમાં રૂપાંતરિત કરવું આવશ્યક છે. શું તમે આમાં વિશ્વાસ કરો છો? આ, જો ભગવાનની પ્રાપ્તિના સંદર્ભમાં કહેવામાં આવે છે, તો તે તેને ખૂબ ઓછું બોલે છે. હકીકતમાં હિન્દુ ધર્મમાં આપણે બીજા માણસના ધર્મ અથવા ઉપાસનાને સહન કરતા જ નથી, પણ આપણને તેના માટે આદર છે. તે હિંદુ ધર્મમાં 'રૂપાંતર' નથી. તે ફક્ત તે જ લોકોને તક આપે છે કે જેઓ ભૂતકાળના સંજોગોના બળ દ્વારા વિશ્વાસ બદલવા માટે બનાવવામાં આવ્યા હતા, તેમના પૂર્વજોની આસ્થામાં પાછા ફરો. શું એ હકીકત નથી કે ફક્ત મુઠ્ઠીભર મુસ્લિમો બહારથી આપણા દેશમાં આવ્યા હતા? બાકીના બધા લોકોએ ફક્ત જાણીતા કારણોસર તેમની શ્રદ્ધા બદલી છે. કોઈની પૂર્વજોની આસ્થામાં પાછા ફરવું એ કન્વર્ઝન નથી, તે ફક્ત ઘરે આવવાનું છે. '

ગુરુજીએ જેનો વાંધો ઉઠાવ્યો હતો તે રાજકીય હિતો દ્વારા અલગતાવાદી વિચારધારા તરીકે ધર્મનો દુરુપયોગ હતો. શ્રી ગુરુજીએ નિશ્ચિતપણે ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે "રાજકારણીઓપોતાની રમત રમી રહ્યા છે

વધુને વધુ લોકોમાં ભાગ લઈને. આવી બધી કોમી બાબતોમાં શાંતિનો ખલનાયક રાજકારણી હોય છે. ભગવાન માટે મહાન યોગ્યતા, પાત્ર અને ભક્તિ ધરાવતા લોકો, જે લોકોના વાસ્તવિક નેતાઓ હોવું જોઈએ, તે ક્યાંય નથી. "

સમાન વલણ ખ્રિસ્તીઓ અને ખ્રિસ્તી ધર્મમાં પણ વિસ્તૃત થઈ શકે છે. શ્રી ગુરુજીનો અભિગમ અભિવ્યક્તિનો નહીં પરંતુ હિંદુ સંસ્કૃતિના સિદ્ધાંતો અને ફિલસૂફી પર આધારિત હતો. જ્યાં પણ તેમણે મુસ્લિમો અથવા ખ્રિસ્તીઓની ટીકા કરી છે અથવા વખોડી કા ,ી છે, તે જોવામાં આવશે કે ટીકાનું લક્ષ્ય તેવું ધર્મ નહોતું પરંતુ અલગતાવાદને પ્રોત્સાહન આપનારા અને રાષ્ટ્રવિરોધીવાદને પ્રોત્સાહન આપનારા રાજકારણીઓ દ્વારા ધર્મનો દુરુપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.
જ્યારે સામાન્ય નાગરિક સંહિતાના વિવાદાસ્પદ મુદ્દા વિશેનો ગરમ પ્રશ્ન ,ભો થયો ત્યારે શ્રી ગુરુજીએ તે વિચારને સમર્થન આપ્યું નહીં. ગુરુજીએ કહ્યું કે જ્યારે આ બાબતોમાં માનવતાવાદી અને સુધારાવાદી વલણ બરાબર છે, તો મિકેનિકલ લેવલર્સ-વલણ યોગ્ય નહીં હોય. ગુરુજીએ કહ્યું કે જો મુસલમાનો એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા કે તેઓ બહુપત્નીત્વ તેમના માટે સારું નથી તો તેઓ ખુશ થશે. તેને મજબૂરી ગમશે નહીં. તેમનો મત (અથવા પ્રતીતિ) એ હતો કે ભારતમાં હંમેશા અનંત વૈવિધ્ય હતું અને હજી પણ લાંબા સમય સુધી ભારત એક મજબૂત રાષ્ટ્ર હતું. જેની જરૂર હતી તે એકતા અને સંપ નહીં પણ એકરૂપતાની હતી. સનાતન ધર્મની ભાવનાને અનુલક્ષીને શ્રી ગુરુજીએ જણાવ્યું હતું કે, "આપણે આદર કરવો જ જોઇએ, ફક્ત અન્ય બધી માન્યતાઓને સહન ન કરવી. અમારો સાહિષ્ણવદ નહીં પરંતુ સન્માનવદ છે "(સહનશીલતા નહીં પરંતુ આદર).

શ્રી ગુરુજી દ્ર firmપણે માનતા હતા કે જ્યારે ધર્મનો ઉપયોગ રાજકીય હેતુઓ માટે કરવામાં આવે છે અથવા ધર્મ તેના અસ્તિત્વ અથવા અભિવ્યક્તિ માટે રાજકીય ટેકો શોધે છે, ત્યારે સ્થાપકોએ તેમના સમક્ષ જે

લક્ષ્ય રાખ્યું હતું તેની ખાતરી કરવા માટે તે તેની શુદ્ધતા અને ક્ષમતા ગુમાવવાનું બંધાય છે; તે શક્તિની દાસ બની જાય છે, પાતળું થાય છે અને ચારે બાજુ વિનાશનું કારણ બને છે.

"આ બધું સમજ્યા પછી પણ, કેટલાક એવા લાગે છે કે આપણીફેલાવવા માટે પણ રાજકીય શક્તિ આવશ્યક છે ધાર્મિક વિચારધારાને. ભૂતકાળમાં, તેઓ કહે છે કે, ખ્રિસ્તી ધર્મ અને ઇસ્લામ તેઓએ ચલાવેલી રાજકીય શક્તિના કારણે દૂર-દૂર ફેલાય છે. પરંતુ નજીકના અભ્યાસ પર, અમે જોશું કે આખરે રાજકીય શક્તિ ક્યારેય સમસ્યા હલ નહીં કરે. દાખલા તરીકે, સરકાર અને મોટા ભાગના લોકો તે એકલા વ્યક્તિ ઈસુ ખ્રિસ્તની વિરુદ્ધ હતા. તેને વધસ્તંભ પર વધસ્તંભમાં લગાડ્યા પછી, તેમના શિષ્યો પાસે માર્ગદર્શન આપવા માટે કોઈ નહોતું. પરંતુ તેમના હૃદય પર આદર્શવાદનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો. તેમની નવી અનુભૂતિની શ્રદ્ધા અને ઉત્સાહથી ખ્રિસ્તની ભાવનાથી કંટાળીને, તેઓ વિશ્વમાં ઘણા દૂર ફેલાય છે. અને વિશ્વ તેમના પગ પર નમ્યું. ત્યારે તેમની પાસે રાજકીય શક્તિ નહોતી. પરંતુ, સમય જતાં, તેમના અનુગામી રાજકીય શક્તિના લાલચનો શિકાર બન્યા, ભ્રષ્ટાચાર અને અધોગતિ તેમની હરોળમાં દાખલ થઈ. ખ્રિસ્તી ધર્મની હાલની દુર્દશા તેના પોતાના ખ્રિસ્તી દેશોના જીવનને moldાંકવા માટે શક્તિહિન બની ગઈ હતી અને સામ્રાજ્યવાદી રાજકીય શક્તિઓના હાથમાં સાધન બનાવ્યું હતું, જે રાજકીય મહત્વાકાંક્ષા સાથે તેમના પદના પ્રદૂષણનો સીધો પરિણામ છે. ઇસ્લામના તેના શક્તિથી પીધેલા અનુયાયીઓના હાથે વિકૃતિકરણ - જો ઇસ્લામ ખૂબ જાણીતો છે તો ફેલાવોને ખોટી રીતે બોલાવે છે. જીવનના આધ્યાત્મિક મૂલ્યોના જાગરણ સાથે તેનો કંઈ જ સંબંધ નથી. "

9. વિવિધ મુદ્દાઓ અને તેમના સમાધાનો

શ્રી ગુરુજી દરેક સામાજિક અનિષ્ટમાં કોઈ પાપ જોનારા સંત ન હતા. તેઓ એક સામાજિક વૈજ્ .ાનિક હતા જેમણે કારણ-અસર સંબંધની શોધ કરી અને મૂળ કારણને દૂર કરીને ખરાબ અસરને દૂર કરવાનો પ્રયાસ કર્યો. જ્યારે ભારતના સચિત્ર સાપ્તાહિકના સંપાદકે શ્રી ગુરુજીને કહ્યું કે તેમનો આગળનો મુદ્દો વેશ્યાવૃત્તિના વિષય પર હશે અને ભય વ્યક્ત કર્યો હતો કે ગુરુજી તેને ગુંચવાની જોડીથી પણ સ્પર્શશે નહીં, શ્રી ગુરુજીએ નિખાલસ ખુલાસાથી તેમને નિarશસ્ત્ર બનાવ્યા. શ્રી ગુરુજીએ કહ્યું, "તમે આ મુદ્દાને કેવી રીતે બહાર લાવો છો, અને તેની પાછળનો વિચાર શું હશે તેના પર આ બધા આધાર રાખે છે. જો તે ફક્ત લોકોની ઓછી રુચિને અપીલ કરવાના દૃષ્ટિકોણથી કરવામાં આવે છે, તો ચોક્કસ કોઈ પણ યોગ્ય માણસ તેનો સ્વાદ માણશે નહીં. જો તે વિવિધ ખૂણાઓમાંથી સમસ્યાનો પ્રકાશ લાવવા માટે લાવવામાં આવે છે, તો પછી તે જોઈએ એક અને બધા દ્વારા વાંચવું. તે પણ માન્યતા હોવી જોઈએ કે આ પ્રથા માનવ નબળાઇથી પરિણમે છે, જેણે આ વ્યવસાયને હજારો વર્ષોથી સામાજિક જરૂરિયાત બનાવી છે. જેમ કે, આ વ્યવસાયને સંપૂર્ણપણે કા rootી નાખવું અશક્ય નજીક છે. તે પછી, આ સમસ્યાનો એકમાત્ર અભિગમ તે છે કે જેઓ આ વ્યવસાયમાં છે તે મહિલાઓની સ્થિતિમાં સુધારો કરવો, તેમને શિક્ષણ આપો, તેમને ધર્મ અને ભગવાનને સમર્પિત બનાવશો. "

શ્રી ગુરુજી માનતા હતા કે પ્રત્યેક હિન્દુ, જે કોઈ પણ જાતિની છે, તેને 'યજopોપવેતા' અને 'ગોત્ર' માટે અધિકાર છે. જો તેઓ તેમના 'ગોત્ર' નથી જાણતા, તો તેનો સંપર્ક ગુમાવ્યો છે, તો તેઓનેશકાય છે

પૂજારીનો 'ગોત્ર' આપી. તે પ્રાચીન સમયમાં કરવામાં આવી રહ્યું હતું અને શાસ્ત્રોની મંજૂરી છે, શ્રી ગુરુજીએ કહ્યું કે શાસ્ત્રોમાં એવું પણ કહેવામાં આવે છે કે જે કોઈ પણ 'ગોત્ર' હેઠળ આવતા નથી તેઓ 'કાસ્યાપ ગોત્ર'નાં છે, કેમ કે બધા જ છે માનવામાં આવે છે કે તે 'કશ્યપ' માંથી જન્મ્યો છે. મંદિરની પૂજામાં, વેદોના અધ્યયનમાં અને સામાન્ય રીતે આપણી તમામ સામાજિક અને ધાર્મિક બાબતોમાં ધાર્મિક વિધિઓના મામલામાં તેમને સમાન અધિકાર અને પગલાં મળવા જોઈએ. તેમના કહેવા મુજબ હિંદુ સમાજમાં મળી રહેલી કાસ્ટિઝમની બધી સમસ્યાઓનો આ એકમાત્ર યોગ્ય ઉપાય હતો. શ્રી ગુરુજીએ આ સંકેતો તમામ સંકરાચાર્યોને પણ સુપરત કર્યા. એક પગથિયું આગળ વધીને શ્રી ગુરુજી મુસ્લિમો અને ખ્રિસ્તીઓને હિન્દુ ગૃહમાં પાછા ફરવાની ઇચ્છા ધરાવતા કેટલાક 'પ્રાયશ્ચિત' સાથે 'ગોત્ર' આપીને સ્વીકારવા તૈયાર થયા.

શ્રી ગુરુજીએ industrialઘોગિકરણ જેવા આર્થિક વિકાસના ગંભીર પ્રશ્નો અંગે નોંધપાત્ર વિચારણા કરી હતી અને બદલાયેલી પરિસ્થિતિને સંપૂર્ણ ધ્યાનમાં રાખીને, આપણા યુગની ભારતની સંસ્કૃતિને અનુરૂપ એવા મંતવ્યો વ્યક્ત કર્યા હતા. ઉદાહરણ તરીકે, industrialઘોગિકરણની પદ્ધતિના પ્રશ્ને શ્રી ગુરુજીએ કહ્યું, "ઉદ્યોગોના રાષ્ટ્રીયકરણનો અર્થ છે કે રાજ્યની મૂડીવાદ, જે મૂડીવાદ જેટલું સારું અથવા ખરાબ છે. હું Industrialઘોગિક સહકારી મંડળની પ્રણાલીની રાહ જોઉં છું જેમાં સહકારી મંડળના દરેક સભ્યો - કેમ કે સમાજના દરેક સભ્ય - તેના અધિકાર અને ફરજોથી બચવા માટેના ઉપાય કરતાં તેની જવાબદારીઓ અને જવાબદારીઓ બંનેને સમજશે. ભારતીય સંસ્કૃતિ સમુદાય પ્રત્યેની પોતાની ફરજો અને ફરજો પર ભાર મૂકે છે. હું મુક્ત ભારતને તે ભાવના ફરીથી પ્રાપ્ત કરવા માંગું છું. નાના પાયે અને ગૃહ ઉદ્યોગો દરેક જગ્યાએ ફેલાવા જોઈએ. તેમણે ઉદ્યોગના મોટા કેન્દ્રોને ખવડાવવા જોઈએ. ઉદાહરણ તરીકે, જાપાનની industrialઘોગિક રચના તે જેવી છે. ચક્ર ઉદ્યોગમાં દરેક ભાગ અલગથી બનાવી શકાય છે અને એસેમ્બલેજ એક કેન્દ્રમાં કરી શકાય છે. સંરક્ષણ વગેરેથી સંબંધિત ફક્ત કેટલાક ઉદ્યોગો, એકલા મોટા પાયે પ્રયત્નો હોઈ શકે છે. આ એકલા કૃષિ અને ઉદ્યોગના સુમેળપૂર્ણ નિર્માણની ખાતરી કરશે. તે ગામ અને શહેર જીવન વચ્ચે વધતી જતી અસમાનતાને દૂર કરવામાં પણ મદદ કરશે. "

શ્રી ગુરુજી industrialઘોગિકરણ, યાંત્રિકરણ અને આર્થિક પ્રગતિને લગભગ પર્યાય ગણાતા લોકો સાથે સહમત ન હતા. શું આ સવાલ છે કે શું આ અભિગમ યોગ્ય છે, શ્રી ગુરુજીએ જવાબ આપ્યો, "આ જ કારણ છે કે વિશ્વ તકરાર અને યુદ્ધ તરફ આગળ વધી રહ્યું છે. અન્ય દેશોમાં સરપ્લસ ઉત્પાદનના નિકાલ માટેની હરીફાઈમાં, એક તબક્કા પછી બજારો માટે સંઘર્ષ વિકસે છે. ફાઇટ આગળ. બીજું, મશીનો દ્વારા પુરુષોને કામની બહાર ફેંકી દેવામાં આવે છે. પરંતુ આ ન હોવું જોઈએ. ઇચ્છાનો ગુણાકાર બનાવવાના પશ્ચિમી સિદ્ધાંત, તેમને મળવા માટે વધુ મશીનરી અને તેથી વધુ, માણસને મશીનનો ગુલામ બનાવવામાં પરિણમશે. તે સ્પષ્ટ હોવું જોઈએ કે મશીન માણસની ખુશી માટે છે. તેજેવું છે ભસ્માસુર, અને નિયંત્રણમાં ન આવે તો નિર્માતાનો નાશ કરશે. નૈતિક બળ અનેવ્યક્તિઓ એકલા આવાઅંકુશમાં રાખી શકે છે અને દિશામાન કરી ડહાપણવાળાભસ્માસુરનેશકે છે. આવી સાર્વભૌમ સત્તાવાળા પુરુષો માણસના ભાગ્યનું માર્ગદર્શન આપવા માટે સક્ષમ હોવા જોઈએ.

શ્રી ગુરુજીનો આપણા શાળાના પાઠ્યક્રમમાં ધાર્મિક મૂલ્યો કેવી રીતે પ્રદાન કરવો તે અંગેનો વિચારણા યોગ્ય છે, જેમ કે કોઈ પણ ધર્મને લાવવાથી તે યાદ કરવા યોગ્ય છે. "અમુક મૂળભૂત સિદ્ધાંતો સ્વીકારવામાં આવી શકે છે, એટલે કે, સાર્વત્રિકમાં આખા બ્રહ્માંડમાં ફેલાયેલી માન્યતા, અને જીવનના લક્ષ્ય તરીકે તે સર્વોચ્ચ સિદ્ધાંતની અનુભૂતિ થાય છે. ઘણા છે. પરંતુ મોટે ભાગે બોલવું, માર્ગ જે પણ હોઈ શકે, મનને અંકુશમાં રાખવું અને તેને દુષ્ટ માર્ગ પર જવાથી અટકાવવું એ આધાર છે. યોગના સિદ્ધાંતો બધા ધાર્મિક જીવન માટે આધાર બનાવે છે, ભલે કોઈની શ્રદ્ધા હોઇ શકે. મનની સાંદ્રતા માટે યોગમાં થોડી તાલીમ લેવી જરૂરી છે.પર ભાર મૂકવો જોઈએ બાળકોમાં શમા દમાદિ શાત્સપટ્ટીઉશ્કેરવા (શાંતિ, આત્મસંયમ જેવા છ-ગુણ) ને. હવે, વર્તમાન સિસ્ટમમાં, ફક્ત કેટલીક માહિતી અને બ્રેડ કમાવવાની ટ્યુશન તે બધું આપવામાં આવે છે ". તેમણે કેટલાક અભ્યાસક્રમો પણ સૂચવ્યા છે જે આ હેતુ માટે સરળતાથી અપનાવી શકાય છે.

"ધર્મની યોગ્ય સમજ આપતા મોટા પાયે શિક્ષણ - આજકાલ આપણા રાજકારણીઓ દ્વારા આપવામાં આવતી બિન-ધાર્મિક શિક્ષણની નહીં, પણ સારી, ધાર્મિક શિક્ષણ. લોકોને ઇસ્લામનું સાચું જ્ Giveાન આપો. લોકોને હિન્દુ ધર્મનું સાચું જ્ Giveાન આપો. તેમને જણાવવા માટે શિક્ષિત કરો કે બધા ધર્મો માણસને નિ .સ્વાર્થ, પવિત્ર અને ધર્મનિષ્ઠ બનવાનું શીખવે છે. તે પછી, ઇતિહાસ જેવો છે તે શીખવો. વર્તમાન વિકૃતિઓ અધિકાર સેટ કરો. જો ભૂતકાળમાં મુસ્લિમ આક્રમણકારો દ્વારા આક્રમણ કરવામાં આવ્યું હતું, તો એટલું જ કહો, અને એમ પણ કે આક્રમણખોરો વિદેશી હતા અને અહીંના મુસ્લિમોમાં કંઈ સામ્ય નથી. આપણા મુસ્લિમોને અહીં કહેવા દો કે તેઓ આ ભૂમિના છે અને ભૂતકાળના આક્રમણકારો અને તેમની આક્રમકતાઓ

તેમની વારસોનો ભાગ નથી. સાચું છે તે શીખવવાને બદલે, મુસ્લિમોને હવે વિકૃત સંસ્કરણ શીખવવામાં આવે છે. સત્ય લાંબા સમય સુધી છુપાવી શકાતું નથી. જો કે તમે તેને છુપાવશો, આખરે તે બહાર આવે છે અને ફક્ત ઘણી ખરાબ લાગણીઓ બનાવે છે. તેથી હું કહું છું કે ઇતિહાસની જેમ શીખવો. જો અફઝલ ખાનને શિવાજીએ માર્યો હતો, તો કહો કે વિદેશી આક્રમણ કરનારને રાષ્ટ્રીય નાયકે માર્યો હતો. "

વિદ્યાર્થીઓને સંસ્કૃત શીખવવાની બાબતમાં શ્રી ગુરુજીએ અફસોસ વ્યક્ત કર્યો કે વિદ્યાર્થીઓને અંગ્રેજી સંસ્કૃતમાં સરળ સંસ્કૃત બોલવા માટે ક collegeલેજ કક્ષા સુધી કોઈ પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો નથી, કેમ કે તે અંગ્રેજીના કિસ્સામાં કરવામાં આવે છે. ઇંગ્લિશમાં લખી શકાય તેવા ડોકટરેટ માટે પણ થિસિસની પ્રથાની વિરુદ્ધ તેનું મન બળ્યું. સંસ્કૃત એક જીવંત ભાષા છે. ઘણા તે બોલે છે. આજ સુધી સંસ્કૃતમાં પુસ્તકો અને કાગળો પ્રકાશિત થાય છે. આ બધા સાથે, શ્રી ગુરુજીને આશ્ચર્ય થયું કે સંસ્કૃત શા માટે વર્જિત છે.

શ્રી ગુરુજીને શિક્ષણની હિન્દુ ખ્યાલની વિશેષ સુવિધાઓ વિશે ખૂબ સ્પષ્ટ વિચારો હતા. તેઓ કહે છે, “માણસમાં સુપ્ત વિવિધ પ્રતિભાઓને ઓળખી અને બહાર લાવવી એ આધુનિક શિક્ષણનો પાયાનો ભાગ છે. આધુનિક પદ્ધતિએ પણ નોંધપાત્ર પરિણામો આપ્યા છે. આપણે બધા આધુનિક દેશોમાં કળા અને વિજ્ ofાનના વિવિધ ક્ષેત્રોમાં પુરુષોને મોટી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરી છે. મગજમાં માહિતીની માત્ર ભરીને તેને લાટી ખંડ બનાવવી, જે આપણા દેશમાં થાય છે, તે તેમનો હેતુ નથી. શિક્ષણની હિન્દુ ખ્યાલ આગળ વધે છે. તે ફક્ત માણસમાં સુપ્ત શારીરિક અને બૌદ્ધિક વિદ્યાઓને બહાર કા byીને ખુશ થતો નથી. અમારા અનુસાર જીવન ફક્ત ઇચ્છાઓ અને જુસ્સોનું બંડલ નથી; આપણી અંદર એક અલ્ટીમેટ રિયાલિટી રહે છે. સમજવું અને પ્રગટ કરવું તે આપણી શિક્ષણ પ્રણાલીનો મૂળ હેતુ છે ”.

ભારતને 'ધર્મનિરપેક્ષ' ઘોષણા કરતા આપણા નેતાઓ અંગે શ્રી ગુરુજીનો મત રસપ્રદ અને સૂચનાત્મક બંને છે "હિંદુની દ્રષ્ટિએ કોઈ રાજ્યને બિનસાંપ્રદાયિક તરીકે ભાર મૂકવો તે અનાવશ્યક છે. ભૂતકાળમાં આ બધી સદીઓ, અમે દેશમાં ધાર્મિક સંવાદિતા જાળવવામાં સક્ષમ થયા છીએ. રાજ્ય નજર રાખે છે કે લોકો બહાર ન આવે અને આ રીતે રાજ્યને નબળું પાડે. અન્યથા બધાની પૂજાની સ્વતંત્રતા વગેરે હતી તે હિંદુ વિચારધારા દ્વારા અનુસરવામાં આવી હતી. પરંતુ તે ફક્ત બૌદ્ધ યુગના વચગાળાના સમયગાળામાં જ રાજ્ય બિન-ધર્મનિરપેક્ષ હતું, એટલે કે, દેવશાહી. તે સમયગાળા દરમિયાન, રાજ્યના સંસાધનોનો ઉપયોગ કોઈ ચોક્કસ સમજાવટ અને અન્ય લોકોને પોતાની પ્રેક્ટિસ કરવાથી મનાવવા માટે કરવામાં આવ્યો હતો. આ બધી કમનસીબ બાબતો રાજ્ય દ્વારા ભગવાન બુદ્ધના નામે કરવામાં આવી હતી, એટલે કે તેમણે જે કહ્યું હતું તેના ગેરસમજને કારણે. આપણા રાષ્ટ્રીય જીવનના મહાન વર્તમાનમાં આ ફક્ત એક અપવાદ હતું. તેથી ક્વોલિફાઇંગ શબ્દ 'સેક્યુલર' આપણા દૃષ્ટિકોણથી અનાવશ્યક અને અનિચ્છનીય છે.

આપણા બંધારણ જેવા વિષય પર પણ અને શ્રી ગુરુજીના મંતવ્યો વારંવાર લાવવામાં આવતા વિવિધ સુધારાઓ પણ ખૂબ જ યોગ્ય છે. “મારો અફસોસ માત્ર એ છે કે મુક્ત ભારતના રચનાત્મક વર્ષોમાં સરકાર ખરાબ દાખલાઓ ઉભી કરી રહી છે. લોકોની શ્રદ્ધાના લેખ અને તેમની આદરની વસ્તુઓ એક પછી એક નબળી પડી રહી છે. બંધારણને એકીકૃત અને મજબુત પરિબળ બનાવી શક્યું હોત. તેઓએ આદર માટે ખૂબ જ ગુંચાયેલા વિસ્તૃત બંધારણની રચના કરીને ખોટી રીતે શરૂઆત કરી. તેમ છતાં, જો સરકાર જાતે જ તેના માટે કોઈ ધ્યાન રાખે તો તેને આદરની .બ્જેક્ટ તરીકે વિકસિત કરી શકાતી. પરંતુ સ nothingર્ટનું કંઈ અસ્તિત્વમાં નથી. દર વર્ષે તેમાં સુધારો થાય છે. લોકોને એવી છાપ પડે છે કે તમે બંધારણ સાથે તમારી પસંદની જેમ રમી શકો છો. તેના પવિત્રતાનું ઉલ્લંઘન કરવામાં આવ્યું છે. હું ઈચ્છું છું કે તેઓએ ઓછામાં ઓછા 10 થી 15 વર્ષ સુધી બંધારણને પ્રમાણિક અજમાયશ આપી હોત. તો પછી આપણે જાણતા હોત કે તે કેવી રીતે કાર્યરત છે અને સુધારણા માટે તેને ક્યાં સુધારવું. ખરેખર, સરકાર તેના પર કોઈ બીજા વિચાર લાવીને ધૂમ મચાવી રહી છે. તેથી જ મેં કહ્યું હતું કે સરકાર ખરાબ દાખલો બેસાડે છે.

10. આદર્શ હિન્દુ મહિલા

શ્રી ગુરુજી માને છે કે સામાજિક એકતા લાવવામાં અને સમાજમાં પાત્ર નિર્માણ કરવામાં મહિલાઓની ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા હતી. આ માટે, આપણા ઇતિહાસમાં સ્ત્રીત્વના શૌર્યપૂર્ણ ઉદાહરણોનું અનુકરણ કરવું જરૂરી હતું. તે જરૂરી નથી અથવા વિદેશી મ modelsડેલો ઉધાર આપવાની સલાહ આપવામાં આવી છે, જે આપણા દેશમાં કોઈ સુસંગતતા નથી. .લટું તે ફક્ત આપણા સમાજને વિક્ષેપિત કરશે અને આપણા મૂલ્યોનો નાશ કરશે. સ્ત્રીઓના બે રોલ મ modelsડેલો જેનો મોટા ફાયદા સાથે અનુકરણ કરવામાં આવે છે, જેનો વારંવાર શ્રી ગુરુજી દ્વારા અવતરણ કરવામાં આવે છે તે 'વિદુલા' અને 'સાવિત્રી' છે.વિશે 'વિદુલા' તેઓ કહે છે,

'એક સુંદર કથા વર્ણવવામાં આવી છે મહાભારતમાં. 'નામથી રાણી હતીવિદુલા'. તેણે તેના પુત્ર સંજયને યુદ્ધના મેદાનમાં મોકલ્યો પરંતુ તે સાથી નર્વસ અને આતંકવાદી બન્યો. તેણેતરફફેરવી

દુશ્મનોપીઠઅને તેની રાજધાની તરફ ઝંપલાવ્યું. જ્યારેત્યારે વિદુલાએ તેના પુત્રને તે ક્રેસ્ટફાલેન અવસ્થામાં જોયોતેણે કિલ્લાના પ્રવેશદ્વારને બંધ કરી દીધા અને તેને સખત સજા આપી. માતા અને પુત્ર વચ્ચેની વાતચીતતરીકે પ્રખ્યાત થઈ છે વિદુલા-સંજય-સંવાદ, જેમાં વિદુલાચલાવવું તેના પુત્રને સૂચના આપે છે કે યુદ્ધના મેદાનમાં બહાદુર યોદ્ધાએ પોતાને કેવી રીતેજોઈએ. તે પછી તેણીએ યુદ્ધમાં પાછા જવા અને વિજયી હીરો તરીકે પાછા ફરવાનો આદેશ આપ્યો. વાર્તા આગળ જતા સંજય આગળ યુદ્ધના મેદાનમાં allભો રહ્યો, અનુકરણીય બહાદુરી પ્રદર્શિત કરી અને તેની માતા દ્વારા સન્માન સાથે પાછા આવવાનું પાછું આવ્યું.શબ્દો કુંતીના પાંચજ્યારેત્યારે પાંડવો યુદ્ધ આપતા પહેલા તેમના આશીર્વાદ મેળવવા માટે આવ્યાતેમના પરાક્રમી સ્વર માટે નોંધપાત્ર છે. તે કહે છે:

યદાર્થ ક્ષત્રિય સૂતે તસ્ય કાલોયમગત*:*

ન હી વૈરામ સમાનાધ્ય સિદ્ધતિ પુરુષર્ષભા*:*

(ક્ષણ આવી છે કે જેના માટે ક્ષત્રિય માતા પુત્રોને જન્મ આપે છે. સિંહ-હૃદયવાળા પુરુષો દુશ્મનોની સામે ડૂબી જતા નથી.)

"મને ખાતરી છે, જો આપણી માતાઓ સમાજને ઉત્થાન આપવાનો સંકલ્પ કરે છે, તો પછી આ વિશ્વમાં કે અન્યમાં કોઈ શક્તિ નથી, જે તેમને હરાવી શકે.આદર્શ, સાવિત્રીનોમરણના ભગવાનએ જેમની સમક્ષપણ હાર સ્વીકારી, તે તેમની આગળ છે. તેઓ બધા આદર્શ પ્રત્યેની એકલવાળું ભક્તિ, આવા પાત્રની શુદ્ધતા અને આવા પીઅરલેસ વીરતાની અંદર રહેવા દો! એકવાર આપણે આ કરીશું, મને ખાતરી છે કે, લાંબી રાત પસાર થશે અને એક નવી પરો. તેનાનવીનતમ અસરથી માત્ર ભારત જ નહીં પરંતુ સમગ્ર વિશ્વમાં તેની સોનેરી રંગને ફેલાવશે ધર્મની.

એક વધુ યુગલો છે મહાભારતમાં જે કહે છે: કોઈ સ્ત્રી એવી અવ્યવસ્થાને જન્મ ન આપે કે જે અપમાન સહન કરે, જે જોમ અને કુશળતાથી મુક્ત હોય અને જેણે શત્રુઓને આનંદ મળે ".

મધરત્વના મહાન ગુણો તેમનામાં સમાવિષ્ટ હોવા સાથે, મહિલાઓ સમાજમાં પરિવર્તન લાવવામાં ખૂબ જ અસરકારક ભૂમિકા ભજવી શકે છે, તેમની ઘરેલું જવાબદારીઓ દ્વારા તેમના પર લાદવામાં આવેલી મર્યાદામાં પણ સારી રીતે કાર્ય કરી શકે છે. શ્રી ગુરુજીએ સૂચવ્યું કે "તેઓ મહિલાઓ વચ્ચે તેમના પોતાના પાડોશમાં ઉપયોગી સંપર્કો સ્થાપિત કરી શકે છે અને એવા કાર્યક્રમો કરી શકે છે જેનાથી તેમના અને તેમના બાળકો વચ્ચેના અમારા પ્રિય વિચારોને ઉત્તેજન મળે. પરસ્પર મદદ અને સેવાની ભાવનાને આપણા દૈનિક સામાજિક સંભોગ દ્વારા પણ લોકપ્રિય બનાવવી પડશે. આપણી વુમનફોકને હલકી ગુણવત્તાવાળા સંકુલ અથવા લાચારીની લાગણી વિકસાવવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ નહીં. તેઓને શીખવવું જોઈએ કે તેઓજીવંત પ્રતીકો છે પરષક્તિના. આપણી ઘણી શિક્ષિત માતાઓ પાસે ફાજલ સમય અને શક્તિ હોય છે, જે ઘણી વાર ગપસપ અથવા ફેશનેબલ ક્લબમાં બરબાદ થાય છે. અહીં તેમના માટે એક ઉપયોગી સંકેત છે. તેમના પાડોશમાં ઘણા નાના છોકરાઓ અને છોકરીઓ હશે જેઓ શાળાઓમાં જતા નથી. તેઓ આવા બાળકોને તેમના પોતાના ઘરે અથવા કોઈ અન્ય અનુકૂળ જગ્યાએ ભેગા કરી શકે છે અને તેમને રમતો, વાર્તાઓ, ગીતો વગેરેમાં શામેલ કરી શકે છે. "

તેમ છતાં, ઘરની દેખરેખ રાખવાની ફરજ અને જવાબદારી, મુખ્યત્વે મહિલાઓને બાળકોને આદર્શ રીતે લાવવા માટેની અનિવાર્ય પ્રતિબદ્ધતાની સાથે મહિલાઓ પર આરામ કરે છે, તેમ છતાં, શ્રી ગુરુજી માનતા હતા કે તેઓ સમાજમાં મહિલાઓની વિશેષ ભૂમિકા ધરાવે છે જેના માટે તેઓ પ્રખ્યાત સજ્જ છે. તે ન તો મહિલાઓના એકાંતના મતદાતા હતા અને ન તો આધુનિક નારીવાદના હિમાયતી હતા. તે ઈચ્છતો હતો કે મહિલાઓ સારી શિક્ષિત અને સામાજિક લક્ષી બને. તેમણે કેટલીક ટીપ્સ આપી છે, જે આપણી પ્રબુદ્ધ માતાઓ અને બહેનો દ્વારા સારી રીતે શોષી લેવામાં અને નિયમિતપણે પાળી શકાય છે. "સ્ત્રીઓમાં સાક્ષરતા અભિયાન એ વધુ એક મહત્વપૂર્ણ કાર્યક્રમ છે, જે આપણી શિક્ષિત માતાઓ એકલા સફળતાપૂર્વક સામનો કરી શકે છે.

પરંતુ અહીં પણ, તેમાં ઉમદા સંસ્કારો લાવવાને પ્રાધાન્ય આપવું જોઈએ; મૂળાક્ષરોનો અધ્યાય બીજા ક્રમે આવવો જોઈએ. આ કરવા માટે, તેમનામાં આપણી માતૃભૂમિ પ્રત્યેની શુદ્ધ ભક્તિની ભાવના, આપણાવિશ્વાસ ધર્મમાં અને આપણા ઇતિહાસમાં ગૌરવ મૂકો. તેમને આપણી પવિત્ર માતૃભૂમિનો નકશો, પવિત્ર પ્રવાહો અને પર્વતો,બતાવો પથરાયેલા તીર્થો અને મંદિરો હિમાલયથી કન્યાકુમારી સુધી સીધા. ભાષા, સાહિત્ય, કલા અને સામાજિક પરંપરાઓમાં આપણા રાષ્ટ્રીય જીવનની સમૃદ્ધ વિવિધતાનો તેમને પરિચય આપો. આમ તેઓને આપણા રાષ્ટ્રીય અસ્તિત્વની સાચી ભાવનાથી ગાtimate બનશે. ”

11. એક જીવંત મૂર્ત સ્વરૂપ

શ્રી ગુરુજીને આપણા દેશના ભાવિમાં ભારે વિશ્વાસ હતો. પરંતુ તે એમ પણ માનતો હતો કે સુવર્ણ યુગ રચવા માટે ફક્ત શ્રદ્ધા અને આશા પૂરતી નથી. પરિસ્થિતિનું તેનું નિદાન વાસ્તવિક હતું - ન તો નિરાશાવાદી કે આશાવાદી. આ રીતે તેમણે આપણા ભવિષ્ય વિશે અને તેના પ્રાપ્ત કરવાની રીત વિશેની તેમની દ્રષ્ટિનો સારાંશ આપ્યો. “આ દેશમાં અમારી સાથે અસલી મુશ્કેલી એ છે કે આપણી સામે અમારું લક્ષ્ય નથી. કોઈ મિશનની ભાવના નથી. તેના વિના કોઈ દેશ મહાન ન બની શકે. આપણે ફક્ત અસ્તિત્વમાં ન હોવું જોઈએ, આપણે જીવવું જોઈએ. ભારતે વિશ્વને બતાવવું જોઈએ કે આધ્યાત્મિકતા દુન્યવી જીવનને નકારી શકે નહીં; તે, હકીકતમાં, તે પરિપૂર્ણ કરે છે. જ્યાં સુધી આપણે એક રાષ્ટ્ર તરીકે આવા સર્વોચ્ચ લક્ષ્યને ન અપનાવીશું અને તેના માટે પ્રયત્નશીલ નહીં રહીશું ત્યાં સુધી લોકોની શક્તિઓ મુક્ત થશે નહીં, અને કોઈ મોટી ઉપલબ્ધિઓ થશે નહીં. હાલની પરિસ્થિતિની કરુણાંતિકા એ છે કે દેશભક્તિની વૃત્તિવાળા લોકોએ કામ કરવું જરાય કામ નથી કરતું અને રાષ્ટ્રવિરોધી શક્તિઓ જબરજસ્ત withર્જાથી કાર્ય કરે છે. રાવણ ખૂબ જ સક્રિય હતા; તેણે ત્રણ દુનિયામાં લડ્યા અને બધું જ જીતી લીધું. પરંતુ જનક અને બીજા ઘણા સારા લોકો ફક્ત બેઠા હતા, સંપૂર્ણ પર ચિંતન કરતા હતા અથવા તપસ્યા અને બલિદાન આપતા હતા. અને જ્યારે એક ખૂબ જ સક્રિય માણસ, રામ, દ્રશ્ય પર આવ્યો ત્યારે જ વસ્તુઓને વિરુદ્ધ કરી શકાય છે. તેમણેનામે વનવાસાનાદેશભરની યાત્રા કરી, મોટી સેના એકત્ર કરી રાવણને હરાવી. તેનો અર્થ ફક્ત એટલો જ છે કે વ્યક્તિઓ સારા રહે તે માટે તે પૂરતું નથી, તેઓ સક્રિય અને ગતિશીલ બનવા જોઈએ; તો પછી ફક્ત અનિષ્ટની તપાસ કરી શકાય છે. આપણું ભવિષ્ય તેમાંથી બનાવે છે. આપણે તેના માટે કેવી રીતે પ્રયત્નો કરીશું અને તેના પર બધું જ નિર્ભર છે. તમેસાંભળ્યું જ હશે સુભાષિતા વિશે:

ઉદ્યમેના હિ સિદ્ધ્યંતી કાર્યાયની ના મનોરથાય ન હિ
સુપ્તાસ્ય સિંહસ્ય પ્રવિશંતી મુઠે શ્રીગ*iga*।

(ફક્ત પ્રયત્નો દ્વારા જ કાર્ય સિદ્ધ થાય છે, ફક્ત ઇચ્છાઓ દ્વારા નહીં. શિકાર theirંઘતા સિંહના મોંમાં પ્રવેશ કરશે નહીં.)

સમર્થ રામદાસે જાહેર કર્યું છે: 'પ્રયત્નો સર્વશક્તિમાન છે'. ”

12. સાધના અને સ્વાધ્યાય માટે

આપણે બધા જાણીએ છીએ તેમ, શ્રી ગુરુજી એ બધા ગુણોનો ખૂબ મૂર્ત સ્વરૂપ હતો, જેનો તેમણે સમાજની કલ્યાણ માટે ઉપદેશ કર્યો હતો. પુનર્જીવિત ભારતની મહાન દ્રષ્ટિની પરિપૂર્ણતા માટે આપણે તેમના જીવનની દરેક ક્ષણો અને તેની શક્તિનો દરેક ક્ષણ સમર્પિતપણે ભાગ્યે જ લઈએ છીએ. ભરતનો સર્વોચ્ચ મહિમા તેમની સામે એકમાત્ર ધ્યેય હતો. એક મજબૂત અને સુવ્યવસ્થિત હિન્દુ સમાજ એ પ્રાપ્ત કરવા માટેનું નિશ્ચિત માધ્યમ હતું.નેટવર્ક બનાવવું, સ્વયંસેવકોનું દેશના દરેક ખૂણે અને દેશના દરેક ખૂણામાંજે આ દેશભક્તિના ઉત્સાહથી શિક્ષિત છે, શિસ્તબદ્ધ છે અને સમર્પિત છે, વ્યક્તિગત અને રાષ્ટ્રીય પાત્ર સાથે આત્મસાત છે, રાષ્ટ્રના બદલામાં સ્વયં શરણાગતિ માટે હંમેશા તૈયાર અને તૈયાર છે, તે એક પવિત્ર કાર્ય હતું જેના માટે શ્રી ગુરુજીએ તેમનું આખું જીવન સમર્પિત કર્યું. શ્રી શંકરાચાર્ય અને સ્વામી વિવેકાનંદની જેમ,

તેમણે દેશના એક છેડેથી બીજા સ્થાને હિંદુ એકતા અને રાષ્ટ્રીય ગૌરવની આ ગોસ્પેલનો ઉપદેશ આપ્યો. શ્રી ગુરુજીએ જેટલી વાર કોઈ બીજા નેતાની દેશભરમાં યાત્રા કરી નથી. તે શાશ્વત મુસાફર હતો, હંમેશા ચાલમાં રહેતો તીર્થ. સ્વામી વિવેકાનંદે કલ્પના કરી હતી તેમ તેમ તેમના આરાધનાની રાણી 'ભારત માતા' હતી. તેના હોઠ પરનો મંત્ર 'માતાની જીત' (ભારત માતા કી જય) હતો. તેમની પ્રતિબદ્ધતાને સાચું રાખીને, શ્રી ગુરુજી તેમના હોઠ પર સમાન મંત્ર સાથે ગુજરી ગયા. સ્વાભાવિક રીતે જ તેમનું જીવન મધર ભારતની સેવા કરવાની ઇચ્છા ધરાવતા કોઈપણ માટે પ્રેરણારૂપની જ્યોત છે.

શ્રી ગુરુજીને જાણવું એ ભારતની આત્માને જાણવું છે, અને તેમનું અનુસરણ કરવું એ કોઈનું જીવન 'દેશભક્તિમાં સાધના' બનાવવું છે. તેમના વ્યાખ્યાનો, તેમના લખાણો, પત્રો અને તેમની વાર્તાલાપો, આ બધાં આ મહાન દેશની બહુભાષી મહાનતા અને ગૌરવની અસલી અભિવ્યક્તિ છે. જેમ જેમ આપણે શ્રી ગુરુજીના સો વર્ષને ઉજવીએ છીએ, ત્યારે તે એક ગૌરવપૂર્ણ સિધ્ધિ છે કે સંઘ બાર ખંડનો સમૂહ લાવી શકે છે, જેમાં લગભગ તમામ ઉપલબ્ધ સાહિત્ય છે જે તેમણે અમને સોંપ્યું છે. તે એક મહાન હવેલીની વિંડોઝ છે, એક દુર્લભ ફૂલની સુગંધ, તે વાંચવા માટે પૂરતી ભાગ્યશાળી હોય તેવા બધા લોકો માટે શક્તિનો બારમાસી સ્રોત. It is the latest addition to world's classical literature to be treasured for all time to come.